

Geadopteerden in de puberteit en groepswork

Jasmine Montoya Gmelig Meyling
Werkzaam bij: Stichting Ambulante Fiom te Zwolle

vierde jaar, Maatschappelijk werk en dienstverlening
Opleidingsjaar 2007/2009
Hogeschool Windesheim
S233148

Begeleidend docente: José Roeloffzen

Mei 2009

INHOUDSOPGAVE

	Inleiding	2
1	Theoretisch kader	3
2	Probleemstelling, doelstelling & deelvragen	5
2.1:	Probleemstelling	5
2.2:	Doelstelling	6
2.3:	Deelvragen	6
3	Theorieën over adoptieproblematiek en de gevolgen hiervan voor de puberteitsontwikkeling	9
3.1:	Inleiding	9
3.2:	Thema's binnen adoptieproblematiek	9
3.2.1:	Adoptie en prepuberteit	10
3.2.2:	Afstand en zelfbeeld	11
3.2.3:	Biologische ouders en verbinding	11
3.2.4:	Identiteit en zelfbeeld	12
3.2.5:	Loyaliteit	13
3.2.6:	Verlies en rouw	14
3.2.7:	Hechting	15
3.3:	Conclusie	16
4	Groepswork bij jong geadopteerden	17
4.1:	Inleiding	17
4.2:	De groepsmethode volgens De Mönnink	17
4.2.1:	Doelen en indicaties volgens De Mönnink	17
4.3:	Verantwoording vorm van veldonderzoek	18
4.4:	Verloop van het onderzoek	19
4.5:	Resultaten van de open interviews en de bijeenkomsten van de projectgroep	19
4.5.1:	Doelen van de groep	20
4.5.2:	Thema's voor het groepsaanbod	20
4.6:	De meerwaarde van groepswork	21
4.7:	Groepsvorm	21
4.8:	Neveneffecten tijdens het onderzoek	22
4.9:	Conclusie	22
5	Aandachtspunten bij het werken met jongeren in groepsverband	24
5.1:	Inleiding	24
5.2:	De hulpvraag	24
5.3:	Vorm van onderzoek	24
5.4:	Resultaten	24
5.5:	Conclusie	25
6	Taboes binnen adoptie	26
6.1:	Inleiding	26
6.2:	Definitie van taboe	26
6.3:	Taboes binnen de adoptiedriehoek	27
6.4:	Het ontstaan en de functie van taboe	27
7	Een visie	29
7.1:	Inleiding	29
7.2:	Uitgangspunten en kaders	29
7.3:	Een visie	29
8	Aanbevelingen	31
	Literatuurlijst	32
	Bijlage 1	33
	Bijlage 2	34
	Bijlage 3 Werkvormen	35

INLEIDING

Dit essay is een onderdeel van mijn afstuderen aan de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle.

In de tijd dat ik mijn stage bij de Fiom te Zwolle heb mogen doen en in de tijd dat ik tot op heden werkzaam ben bij de Fiom, boeit adoptie en de daarbij vaak komende problematiek mij meer en meer. Ik kan eerlijk zeggen dat mijn kennis over adoptie voor die tijd erg summier was. Door het werken met cliënten, zowel geadopteerden, als adoptiefouders en afstandsmoeders, kreeg adoptie voor mij steeds meer kleur en inhoud. De visie dat deze drie partijen allen onlosmakelijk verbonden zijn met elkaar door de afstand en de adoptie, spreekt mij aan. Dat voor alle drie de partijen de afstand en de adoptie een eigen, persoonlijke betekenis hebben en het een onomkeerbare situatie is, maakt de begeleiding van deze drie partijen complex, maar ook erg leuk.

Als kind zijnde wilde ik best graag een kindje adopteren als ik groot was. Raar misschien, maar ik wilde een mooi, gekleurd kindje en ik wilde goed doen en het kind een goed leven kunnen bieden. Inmiddels weet ik uit werkervaring dat dit niet zo gemakkelijk ligt als dat ik toen dacht en kom ik misschien wel terug op mijn wens.

Veel geadopteerden ervaren de adoptiestatus als een last. Het levert hen problemen op, onvervulde verlangens, onbeantwoorde vragen, identiteitsproblemen, onzekerheden en angsten. Dat ik als maatschappelijk werker een kijk mag nemen in het leven van een geadopteerde voelt vaak als een eer. Tevens heeft dit ertoe geleid dat ik geprikkeld ben door bovengenoemde problemen en de mensen en hen verhaal hebben mij doen interesseren voor deze doelgroep.

Een belangrijke kanttekening hierbij wil ik graag maken: het is namelijk zo dat niet iedereen die geadopteerd is problemen ervaart; laat hier geen verwarring over ontstaan.

Zelf ben ik 26 jaar en spreekt het werken met jongeren mij aan. Ook vinden veel jongeren het prettig te werken met een maatschappelijk werker die niet heel veel ouder is dan henzelf. Steeds vaker begeleidde ik geadopteerden in de leeftijd tussen de 12 en 21 jaar.

Zij zijn bezig met het ontwikkelen van hun eigen identiteit, hun eigen ik, en dit wordt beïnvloed doordat zij geadopteerd zijn. Terugdenkend aan mijn eigen puberteit en mijn ontwikkeling naar een volwassene, kan ik mij voorstellen dat dit voor iemand die geadopteerd is een extra lastige taak kan zijn. Bij mij rees de vraag: 'hoe werkt dit?' en: 'zou het niet geweldig zijn als ze elkaar zouden leren kennen en elkaar zouden kunnen ondersteunen?'

Het idee om mijn essay te schrijven over geadopteerden in de puberteit is daar ontstaan.

Het eerste hoofdstuk van dit essay bestaat uit een omschrijving van gebruikte begrippen; het theoretisch kader in alfabetische volgorde.

Vervolgens in het tweede hoofdstuk komen aan bod: de probleemstelling, de doelstelling en de deelvragen.

In de hoofdstukken drie tot en met zeven, worden de deelvragen uitgewerkt. Tot slot is te vinden de aanbevelingen op basis van literatuur- en veldonderzoek.

Het doel van dit essay is het ontwikkelen van een visie op het werken met jong geadopteerden in groepsverband. Het zwaartepunt van dit essay ligt in het literatuuronderzoek betreffende theorieën over adoptieproblematiek en de gevolgen hiervan voor de puberteitsontwikkeling. Met dit literatuuronderzoek wordt inzichtelijk gemaakt hoe adoptieproblematiek een rol kan spelen in de puberteitsontwikkeling van de jongere.

Ook zal in dit essay onderzocht worden wat de meerwaarde van groepswork kan zijn bij deze doelgroep en wat uitgangspunten zijn voor de begeleiding aan deze doelgroep in groepsverband.

Hieruit ontstaat een visie van waaruit hulp kan worden verleend aan de doelgroep jong geadopteerden.

In de bijlagen is een verzameling van werkvormen te vinden die te gebruiken zijn bij het werken met jong geadopteerden in groepsverband. Deze werkvormen zijn gebaseerd op de thema's, uitgangspunten en de visie die in het essay zijn naar voren zijn gekomen.

Adoptie en afstand

Een kind wordt *afgestaan ter adoptie* of wordt *geadopteerd*. Een vrouw of stel *staat het kind af ter adoptie*.

Een adoptie begint bij een voornemen die een vrouw of een stel heeft om afstand te doen van haar/hen ongebooren kind. Er bestaan uitzonderingen, bijvoorbeeld: *een verslaafde vrouw in Colombia die haar kinderen verwaarloost en waarvan de kinderen worden afgenomen door de politie. De kinderen worden in een kindertehuis geplaatst en ter adoptie 'aangeboden'.*

Tevens is het geen onbekend verschijnsel dat er in Nederland anders om werd gegaan met afstand doen van je kind. Vanaf de jaren '56 is de Nederlandse adoptiewet van kracht. Voor die tijd (en ook daarna nog), leek het er in sommige gevallen op dat er werd beslist voor de vrouw en niet door de vrouw.

Vanaf de wetgeving is men bij binnenlandse adopties verplicht een protocol te volgen, waarin de nadruk vanuit de Fiom ligt op de weloverwogen beslissing van de vrouw en in sommige gevallen de man. We spreken van 'een voornemen tot afstand ter adoptie', omdat de vrouw drie maanden bedenktijd heeft die ingaat na de geboorte van het kind. Na deze drie maanden kan het voornemen omgezet worden in een definitief besluit om afstand te doen van het kind.

Binnenlandse adoptie of interlandelijke adoptie

Dit houdt in dat het geadopteerde kind in hetzelfde land is geadopteerd als waar hij is geboren. Bijvoorbeeld: het kind dat geadopteerd is, is in Nederland geboren en door Nederlandse adoptiefouders geadopteerd.

Biologische ouders

Dit zijn de vrouw en man die biologisch gezien de ouders van het kind zijn.

De praktijk laat zien dat het merendeel van de geadopteerden een grotere mate van nieuwsgierigheid ervaart naar zijn biologische moeder dan naar zijn biologische vader.

Andere benamingen die gebruikt worden voor biologische moeder:

- natuurlijke moeder
- 'echte' moeder
- geboortemoeder
- afstandsmoeder

Andere benamingen die gebruikt worden voor biologische vader:

- natuurlijke vader
- 'echte' vader
- verwekker
- afstandsvader

Buitenlandse adoptie of internationale adoptie

Dit houdt in dat het geadopteerde kind geadopteerd is in een ander land daar waar hij geboren is. De zogenoemde 'buitenlands geadopteerde'.

De adoptiedriehoek

Binnen de wereld van hulp- en dienstverlening betreffende adoptieproblematiek, is 'de adoptiedriehoek' en bekend begrip. Kort gezegd laat de adoptiedriehoek zien dat er drie partijen betrokken zijn bij een adoptie en dat deze met elkaar verbonden zijn. De verbindingen worden als onlosmakelijk gezien en zo worden ze in de driehoek ook neergezet.

In elk punt van de driehoek staat een partij. De drie partijen die we kennen zijn:

- de geadopteerde
- de biologische
- de adoptiefouders

Geadopteerde of afgestane kind

Een kind dat is afgestaan en geadopteerd.

Jong geadopteerden

Wanneer in dit essay gesproken wordt van "jong geadopteerde", dan wordt hiermee bedoeld: een geadopteerd persoon die de leeftijd heeft tussen de 12 jaar en de 18 jaar. Het is hierbij niet van belang op welke leeftijd het kind is geadopteerd.

§ 2.1 Probleemstelling

Probleemstelling:

De Fiom heeft geen visie ontwikkeld op groepswork in de hulpverlening aan jong geadopteerden.

Waarom kies ik voor dit probleem?

De Fiom is bekend met het werken met geadopteerden, tevens met jong geadopteerden. Momenteel wordt er gewerkt met jong geadopteerden in de vorm van individuele- en systeemhulpverlening. Adoptieproblematiek is een expertise binnen de Fiom; er is ruim vijftig jaar ervaring.

In principe kan elke geadopteerde zich bij de Fiom aanmelden voor hulpverlening, zo ook geadopteerden die een leeftijd hebben van 12 tot 18 jaar.

Voor geadopteerden vanaf 18 jaar biedt de Fiom naast de individuele- en systeemhulpverlening, ook groepshulpverlening. Voor geadopteerden onder de 18 jaar, heeft de Fiom geen groepsaanbod. De Fiom is bekend met het werken met deze doelgroep, maar mist voor deze doelgroep een groepsaanbod. Dit is tevens iets wat de werkers van de Fiom missen.

Een visie op het werken in groepsverband met jong geadopteerden is niet ontwikkeld, er staan geen kaders en uitgangspunten over groepshulpverlening aan deze doelgroep op papier. Dit is een visie die de werkers van de Fiom missen, een visie die ontwikkeld zou moeten zijn zodat er een groepsaanbod geboden kan worden.

De meerwaarde van het werken in groepsverband met deze doelgroep en het gegeven dat de deskundigheid en de vaardigheden aanwezig zijn bij de Fiom voor het werken met volwassen geadopteerden, maar er geen visie en kaders zijn ontwikkeld, maakt dat er een visie nodig is. Vanuit deze visie zal een product voortvloeien in de vorm van een werkboek voor het hulpverleners aan jong geadopteerden in groepsverband. In dit werkboek zullen worden verwerkt de visie en de uitgangspunten op groepshulpverlening aan jong geadopteerden die in dit essay naar voren komen. Er kan dus gesteld worden dat dit essay de visie en uitgangspunten schetst over groepshulpverlening aan jong geadopteerden, die ten grondslag liggen aan de inhoud van het werkboek.

Wat is het probleem precies?

Het probleem is dat de Fiom geen visie heeft ontwikkeld op groepswork in de hulpverlening aan jong geadopteerden. Wanneer werkers van de Fiom deze groep wel zouden willen aanbieden, omdat men van mening is dat groepswork goed zou kunnen aansluiten bij deze doelgroep, dan missen zij de kaders en uitgangspunten van waaruit ze deze groep zouden kunnen aanbieden.

In het kader van innovatie en verbetering van het hulpaanbod, zou er daarom een methode aanwezig moeten zijn die gebaseerd is op de visie en uitgangspunten van de Fiom op het groepswork in de hulpverlening aan jong geadopteerden.

Er kan dan een gestructureerd en ingekaderd hulpverleningsproduct worden aangeboden en gebruikt.

Voor wie is dit een probleem?

Het is een probleem voor zowel de werkers als de doelgroep. De werkers missen een visie en uitgangspunten om adequaat te kunnen hulpverlenen aan jong geadopteerden in groepsverband. Daarnaast mist de doelgroep een groepsaanbod van de Fiom wat aansluit bij haar hulpvraag en belevingswereld.

Wanneer is dit een probleem?

Het is een probleem wanneer de werkers een groepsaanbod willen aanbieden omdat zij hebben gesignaleerd dat daar vanuit individuele cliënten behoefte aan is en er geen kaders en uitgangspunten aanwezig zijn om dit aanbod adequaat te kunnen uitvoeren.

Waar doet het probleem zich voor?

Het probleem doet zich voor bij het Fiom bureau te Zwolle.

Tevens heeft de Fiom gesignaleerd dat er meerdere instellingen in de regio zijn die behoefte hebben aan kaders en uitgangspunten op het gebied van groepshulpverlening aan jong geadopteerden. Er zal waarschijnlijk een samenwerking in de groepshulpverlening aan jong geadopteerden ontstaan tussen de Fiom, Pactum en Stichting Adoptievoorzieningen.

Hoe is het probleem ontstaan?

Het probleem is ontstaan doordat er gesignaleerd werd dat er een groeiende vraag is van deze doelgroep maar er een visie ontbreekt voor het werken in groepsverband met deze doelgroep. De individuele hulpverlening is adequaat en hulpvragen worden momenteel aangepakt. Doch, het is jammer wanneer de meerwaarde van groepswerk met deze doelgroep niet benut wordt terwijl de deskundigheid, de mogelijkheid en de vaardigheden aanwezig zijn. Werkers bij de Fiom in Zwolle zouden graag een groepsaanbod willen hebben voor deze doelgroep.

§ 2.2 – Doelstelling

Doelstelling:

Voor de werkers van de Fiom wordt een visie ontwikkeld op groepsaanbod aan de doelgroep jong geadopteerden, om vanuit deze visie tot uitgangspunten te komen die in de uitvoering van het groepsaanbod kunnen worden toegepast.

Er leven ideeën binnen de Fiom Zwolle over het groepswerk aan jong geadopteerden. Tevens bestaat er de wens om een groepsaanbod te ontwikkelen. Echter, een visie op het groepswerk in de hulpverlening aan jong geadopteerden is niet helder omschreven. In dit essay zullen een visie en uitgangspunten worden ontwikkeld en aan de hand daarvan een hulpverleningsproduct worden ontwikkeld.

Deze visie en uitgangspunten liggen ten grondslag aan het werkboek dat wordt ontwikkeld. Specifieke problemen en aandachtspunten voor de doelgroep zullen worden verwerkt in het werkboek.

§ 2.3 De deelvragen

Om een visie te ontwikkelen op groepswerk in de hulpverlening aan jong geadopteerden, zal de doelstelling moeten worden opgesplitst.

De volgende deelvragen zullen daarom worden behandeld in dit essay:

1. *Welke theorieën zijn er over adoptieproblematiek en de gevolgen hiervan voor de puberteitsontwikkeling?*

Hierin zal aan bod komen welke puberteitsontwikkelingen we kennen en wat adoptieproblematiek voor invloed kan hebben op deze ontwikkelingen. Dit zal inzicht geven in hoe adoptie de puberteitsontwikkeling kan beïnvloeden.

2. *Waarom juist groepswerk bij jong geadopteerden?*

Waarom is het juist bij deze doelgroep van belang om in groepsvorm te werken? En wat is de betekenis van groepswerk voor jong geadopteerden? De meerwaarde van het groepswerk aan jong geadopteerden komt hierin aan bod. En waar liggen de behoeften van jong geadopteerden?

Er zal inzicht verkregen worden op de waarde van groepshulpverlening aan jong geadopteerden.

3. *Wat zijn specifieke aandachtspunten bij het werken in groepen met jongeren?*

Een groep volwassenen is anders dan een groep jongeren. Waar moeten maatschappelijk werkers op letten bij het begeleiden van een groep jongeren? Welke aandachtspunten zijn van belang? Wat zeggen theorieën en ervaringen over het werken met jongeren? Er zullen inzichten verkregen worden op aandachtspunten bij het werken met jongeren in groepsverband.

4. *Wat zijn macro aspecten van adoptie?*

Welke taboes bestaan er rondom adoptie? Waar zijn deze uit ontstaan en welke functie hebben zij?

5. *Wat is de samenhang tussen de verkregen inzichten en welke visie kan hieruit ontwikkeld worden?*

Uit de bovengestelde deelvragen komen inzichten en aandachtspunten naar voren. Wat is de samenhang tussen deze inzichten en aandachtspunten?

Er wordt een visie geformuleerd aan de hand van deze verkregen samenhang. Tevens wordt deze visie vertaald naar uitgangspunten die kunnen worden geformuleerd voor de uitvoering van groepsaanbod aan jong geadopteerden.

Wat wil ik precies weten?

Onderzocht wordt welke theorieën er zijn op het gebied van adoptieproblematiek in de puberteit en de daarbij kunnen voorkomende gevolgen voor de puberteitsontwikkeling. Ook wordt onderzocht welke specifieke problemen en aandachtspunten op het gebied van adoptieproblematiek van belang zijn voor deze doelgroep.

Tevens worden de behoeftes van jong geadopteerden inzichtelijk gemaakt, dit om het aanbod te kunnen laten aansluiten bij de doelgroep.

Tot slot wordt onderzocht waarom groepswork juist aan zal kunnen sluiten bij deze doelgroep en wat de meerwaarde daarvan is.

Deze verkregen inzichten zullen leiden tot een visie van waaruit conclusies en aanbevelingen kunnen worden geformuleerd. Deze zullen worden verwerkt in een werkboek voor het werken met jong geadopteerden in groepsverband.

Dit werkboek zal een product van de Fiom worden wat in de hulpverlening aan jong geadopteerden in groepsverband zal worden gebruikt.

Deze groep zal najaar 2008 of voorjaar 2009 voor het eerst als pilot gedraaid worden. Het werkboek kan gebruikt en geëvalueerd worden.

Wat is binnen de gegeven tijd haalbaar?

Zoals hierboven aangegeven zal het uiteindelijke werkboek geschreven kunnen worden binnen de termijn van het essay. Het zal ook daadwerkelijk in de praktijk worden uitgevoerd en toegepast. De evaluatie van het werkboek en het gebruik daarvan zal geen onderdeel zijn van het essay.

Welke deelvragen kan ik onderzoeken?

Het uiteindelijke doel van dit essay is het ontwikkelen van een visie op groepshulpverlening aan jong geadopteerden en aan de hand daarvan uitgangspunten te kunnen formuleren die in de uitvoering kunnen worden toegepast.

Zoals hierboven al duidelijk is geworden, omvat de probleemstelling vijf onderdelen die van belang voor de doelstelling.

Welke deelvragen lenen zich voor veldonderzoek?

Deelvraag drie leent zich goed voor veldonderzoek. Tevens zal gebruik worden gemaakt van eigen ervaring binnen het werken bij de Fiom voor het onderzoeken van de deelvragen.

Een onderdeel van deelvraag drie is de behoeftes van jong geadopteerden. Onderzocht zal worden wat voor groepsaanbod zij willen, hoe vaak ze bij elkaar willen komen, welke thema's wil men bespreken, hoe willen zij dat de bijeenkomsten worden vormgegeven? Wat verwachten jong geadopteerden van de begeleiding en hoe willen jongeren benaderd en behandeld worden?

Voor deze vragen zal aandacht zijn in de bijeenkomst die wordt georganiseerd voor de jong geadopteerden.

Tevens zullen twee hulpverleners die met jongeren werken in groepsverband geïnterviewd worden.

Bij de Fiom in Zwolle en bij Pactum in Deventer zijn cliënten uit deze doelgroep aanwezig, dit is een directe bron waaruit deze informatie gehaald kan worden. Deze informatie wordt verkregen door de

aanwezige cliënten van de Fiom en Pactum bij elkaar te brengen in een bijeenkomst en met ze in gesprek te gaan hierover. Het doel zal zijn dat onderzocht wordt hoe een groepsaanbod voor jong geadopteerden ingevuld zou kunnen worden, zodat het aansluit bij de behoeften van hen.

Kleinschalig veldonderzoek naar de behoefte van jong geadopteerden is reeds gedaan door Pactum (2007). Deze gegevens zullen tevens gebruikt worden in dit essay.

Wanneer het werkboek toegepast wordt in de praktijk, zullen de deelnemers van de groep op de hoogte zijn van het feit dat dit de eerste keer is dat dit werkboek wordt gebruikt. Na afloop van de bijeenkomsten zullen de werkvormen uit het werkboek worden geëvalueerd samen met de deelnemers. Hierin kan aan de orde komen wat de doelgroep goed vond, wat ze hebben gemist, wat ze anders zouden willen zien, etc. Dit is tevens een gedeelte van veldonderzoek. Deze evaluatie zal echter niet worden meegenomen in dit essay wegens het termijn waarin het essay moet zijn afgerond.

Welke deelvragen lenen zich voor literatuuronderzoek?

Alle deelvragen lenen zich voor literatuuronderzoek, waarbij deelvraag drie tevens gedeeltelijk zal worden onderzocht via veldonderzoek.

In de literatuurlijst is te vinden welke boeken gebruikt worden. De literatuurlijst is opgedeeld in drie thema's, namelijk: adoptie, werken met jongeren en groepswork.

Naast het gebruik van de verschillende literatuur, zal tevens gebruik worden gemaakt van de vakbladen: *Adoptietijdschrift*, *Maatwerk en KRAX* (vakblad van het jeugdwerk) en van bestaande hulpverleningsproducten van de Fiom.

Waar gesproken wordt over eigen werkervaring, wordt bedoeld de werkervaring die door mij is opgedaan in het werken bij de Fiom en de expertise van de Fiom op het gebied van adoptieproblematiek.

Hoofdstuk 3

Welke theorieën zijn er over adoptieproblematiek en de gevolgen hiervan voor de puberteitsontwikkeling?

§ 3.1 Inleiding

De doelgroep jong geadopteerden is bijzonder, omdat deze doelgroep in een belangrijke ontwikkelingsfase van zijn leven zit. Adoptieproblematiek is specifieke problematiek, evenals puberteitsontwikkeling een specifieke ontwikkelingsfase is. Hoe kan adoptieproblematiek de puberteitsontwikkeling beïnvloeden en visa versa?

Adoptieproblematiek is complex en persoonlijk. Persoonlijk in de zin dat niet iedere geadopteerden dezelfde problemen ervaart met het geadopteerd zijn en zeker ook niet elke geadopteerde problemen ervaart met het geadopteerd zijn.

Uit eigen werkervaring blijkt dat er thema's binnen adoptieproblematiek zijn die een rol spelen in het leven van de geadopteerde, bij de een in een grotere mate dan bij de ander. Binnen deze thema's kunnen zich problemen voordoen.

Deze thema's worden binnen de Fiom gebruikt bij het werken met geadopteerden en zijn gebaseerd op de jaren ervaring van de Fiom met adoptieproblematiek; het bleek dat deze thema's terugkerend zijn binnen adoptieproblematiek. Deze thema's komen ook terug in literatuur geschreven over adoptie, bijvoorbeeld in Wolfs (2004), Juffer (2006), Brodzinsky (1997) en van Egmond (1996).

In dit essay is tevens gebruik gemaakt het thematiseren van de problematiek. Op deze manier kan het essay aansluiten bij de al bestaande literatuur en de al bestaande producten van de Fiom.

In § 3.2.1 tot en met § 3.2.7 worden deze thema's uitgelicht.

Het essay gaat over geadopteerden in de leeftijdsfase van twaalf tot achttien jaar. Wat blijkt uit eigen werkervaring en uit literatuur, is dat er in het leven van een adoptiekind het geadopteerd zijn altijd een bepaalde plek inneemt en problemen rondom de adoptie ook eerder dan in de puberteit kunnen ontstaan. Hoe het adoptiekind zich ontwikkelt in de leeftijd van acht tot twaalf jaar is belangrijk voor de eventuele problemen waar het adoptiekind in de puberteitsfase mee te maken kan krijgen. Binnen de thema's zullen aspecten naar voren komen die gerelateerd zijn aan de leeftijdsfase van acht tot twaalf jaar. Dit omdat sommige van deze aspecten zo van belang kunnen zijn dat het onzorgvuldig is er geen aandacht aan te schenken in dit essay.

In paragraaf 3.4 zal er verband worden gelegd tussen de thema's van adoptieproblematiek en de kenmerken van de ontwikkelingsfasen. Hierin zal de vraag worden beantwoord hoe deze twee elkaar kunnen beïnvloeden. Er zal een visie ontstaan op adoptieproblematiek in de puberteitsontwikkeling.

§ 3.2 Thema's binnen adoptieproblematiek

In de volgende subparagrafen wordt onderzocht hoe adoptieproblematiek zich kan verhouden tot de puberteitsontwikkeling. Per subparagraaf wordt een thema onderzocht. Wat zeggen verschillende theorieën over dit thema en hoe kan dit invloed hebben op de puberteitsontwikkeling van het kind?

Als eerste zal er aandacht worden besteed aan de rol die adoptie kan spelen in de prepuberteit. Deze paragraaf laat zien welke aspecten van de prepuberteit van belang kunnen zijn in hoe het kind met zijn adoptie omgaat en welke gevolgen dit kan hebben voor eventuele problemen die zich in de puberteit kunnen gaan manifesteren.

In de puberteit gaat een jongere op zoek naar zichzelf, naar zijn eigen identiteit en op onderzoek naar zijn eigen ideeën over de wereld en over zijn leven. In de puberteit wordt de identiteit gevormd, het zelfbeeld gevormd en is het proces van loskomen van ouders en streven naar autonomie in volle gang. Hoe beïnvloedt adoptie deze vorming van identiteit en het zelfbeeld en hoe kan adoptie het proces van loskomen van de ouders en autonomie beïnvloeden.

Naast de thema's zelfbeeld, identiteit en biologische ouders, zullen ook de thema's afstand, loyaliteit verlies en rouw en hechting aan bod komen.

3.2.1 Adoptie en prepuberteit

Wolfs (2004) geeft aan dat het voor adoptiekinderen in de leeftijd van acht tot twaalf jaar belangrijk is dat zij de ruimte voelen van hun adoptiefouders om over hun adoptieachtergrond te kunnen praten en dat zij ook kunnen doorvragen over hun adoptiegeschiedenis.

Wolfs: 'het gevaar is anders dat het kind het ongemak van zijn ouders voelt en dat hij instinctief de conclusie trekt dat hij beter niet over zijn achtergrond kan doorvragen. De kans bestaat dat hij vervolgens een fantasiewereld creëert waarin het verleden door hemzelf wordt ingevuld. Deze geheime invulling kan bepalend worden voor de identiteitsontwikkeling van het kind in de tienerjaren, met alle gevolgen van dien. Wanneer voor het adoptiekind duidelijk is dat hij hardop mag praten en fantaseren over zijn adoptieachtergrond, zijn biologische ouders en cultuur, zal hij meer vertrouwen ontwikkelen en zijn adoptie een betere plaats kunnen geven'.

Deze geheime invulling kan negatief zijn en negatieve gedachten en gevoelens oproepen bij het adoptiekind. Op latere leeftijd kan dit problemen met zich mee brengen.

In de leeftijdsfase van acht tot twaalf jaar staat het opbouwen van een sociale identiteit centraal. Delfos (2003) zegt dat: 'een basisschool-kind zich steeds meer bewust wordt van zijn of haar plaats tegenover anderen en inzicht krijgt in hoe anderen hem of haar ervaren'.

Tevens dat: 'in de prepuberale periode worden persoonlijke belangstellingen ontwikkeld. Deze zijn tegelijkertijd onpersoonlijk, voor zover ze een rol spelen in de aanpassing van het kind aan anderen. Het kind wil 'in de groep' geaccepteerd worden en dus voldoen aan de groepsnormen'.

Kinderen in de basisschoolleeftijd willen ergens bij horen, willen niet afwijken en ze willen niet anders zijn. Geadopteerden voelen zich al snel anders. Dit heeft te maken met verschillende aspecten. Allereerst is het in de meeste gevallen te zien aan uiterlijke kenmerken wanneer kinderen geadopteerd zijn, helemaal wanneer het een buitenlandse adoptie betreft. Voor de sociale omgeving van het kind is zichtbaar dat de adoptiefouders niet de biologische ouders zijn. Tevens gaan de geadopteerden en diens leeftijdsgenoten beseffen dat de gezinssamenstelling van de geadopteerde afwijkend is. Klasgenoten, buuren, vriendjes enzovoorts zullen het geadopteerde kind aanspreken op deze van de norm afwijkende gegevens. De geadopteerde wordt geconfronteerd met het geadopteerd zijn en kan het gevoel krijgen afwijkend te zijn.

Voor een geadopteerd kind kan het moeilijk zijn zich te identificeren met diens vader, moeder en broertjes en zusjes. Het kan zijn dat ze zich niet herkennen in hun ouders, broertjes en zusjes; dit kan te maken hebben met verschillende aspecten, zoals: uiterlijkheden, het temperament en de fysieke ontwikkeling. Dit kunnen factoren zijn die het gevoel van afwijken versterken.

Wanneer de adoptiefouders ook biologisch eigen kinderen hebben, kan ook dit een versterkende factor zijn in het gevoel van anders-zijn. Immers, het kind ziet dat het biologische broertje of zusje wel lijkt op de ouders.

Het anders zijn is iets wat het kind zelf ervaart en wat vaak zichtbaar is voor leeftijdsgenoten. Delfos (2003): 'een kind dat anders is dan andere kinderen wordt niet in de groep opgenomen; het is niet populair en wordt misschien gepest'.

Tevens dat: 'een kind wijkt af door het anders zijn en risico bestaat dat hij geen aansluiting vindt bij de leeftijdsgenoten, niet geaccepteerd wordt in de groep, geen vriendjes heeft, sterk aangepast gedrag gaat vertonen en negatieve gedachten en gevoelens onderdrukt'.

Hierdoor kan het zijn dat het kind te weinig sociale interactie heeft met leeftijdsgenoten en dit heeft volgens Delfos negatieve gevolgen voor de opbouw van een sociale identiteit.

Dit gevoel van afwijken en er niet bij horen kan op latere leeftijd problemen veroorzaken. Bijvoorbeeld in de identiteitsontwikkeling en het zelfbeeld van de geadopteerde.

De drang van kinderen om zich aan te passen zodat ze voldoen aan de groepsnormen, is ook terug te zien bij geadopteerden. Uit eigen werkervaring blijkt dat geadopteerden op latere leeftijd ook een

sterke drang kunnen ervaren om zich aan te passen, zodat zij geaccepteerd worden, bijvoorbeeld zich aanpassen aan ouders, vrienden of partner.

Volgens Delfos (2003) zullen kinderen in de leeftijdsfase van acht tot twaalf jaar eerder de neiging hebben om deze beleving van anders-zijn te onderdrukken, te maskeren en/of zelfs te verdringen, dan er openlijk over te praten met bijvoorbeeld leeftijdsgenoten, gezinsleden en eigen ouders. Dit komt overeen met wat Wolfs (2004) hierover aangeeft, namelijk dat de geadopteerde mogelijk zal proberen om er juist niet over te hoeven praten, zodat het kan doen alsof het er niet is. Soms kan het lijken in deze leeftijdsfase dat de adoptie geen actuele rol speelt in het leven van het kind, maar er moet rekening gehouden worden met de neiging van deze kinderen om gevoelens en gedachten niet uit te spreken.

Uit bovenstaande lijkt het dus zo te zijn dat zowel de geadopteerde als de adoptiefouders de balans aan het zoeken zijn. De balans tussen enerzijds het gegeven dat de geadopteerde ruimte van zijn directe omgeving zou moeten krijgen en voelen om over zijn adoptie te praten en het gegeven dat het kan zijn dat de geadopteerde juist niet over zijn adoptieachtergrond wil praten vanwege het willen verdringen van het gevoel anders te zijn.

Uit eigen werkervaring blijkt dat de balans zoeken tussen bovenstaande voor de geadopteerde en de adoptiefouders een dilemma kan zijn. Het kan veel invloed hebben op de relatie tussen de geadopteerde en diens adoptiefouders. Zo kan het zijn dat de geadopteerde zich onbegrepen voelt over zijn gevoelens, vragen en gedachten over zijn adoptieachtergrond en kan het zijn dat adoptiefouders het idee hebben dat zij in de communicatie met hun kind iets verkeerd doen. Tevens kan het zijn dat de adoptiefouders de indruk krijgen dat hun kind niet open en eerlijk is uit onwil, terwijl het kan zijn dat de geadopteerde het gevoel heeft niet open te kunnen zijn omdat hij zijn adoptiefouders niet wil kwetsen.

3.2.2 Afstand en zelfbeeld

Voor de geadopteerde is er een moment geweest waarop hij is afgestaan door de biologische ouders. Het woord "afstaan" geeft een letterlijke afstand aan en is een definitief iets: men staat iets af en dan is het niet meer van jou. Dit gegeven afgestaan te zijn, is voor veel geadopteerden een pijnlijk besef. Het kan gedachten en gevoelens oproepen die onprettig zijn, die kwetsend zijn. Het kind dat geadopteerd is kan het feit dat hij is afgestaan op zichzelf als persoon gaan betrekken. Dit kan het gevaar zijn wanneer het adoptiekind eerder niet de ruimte heeft gekregen en/of gevoeld om openlijk de praten over zijn adoptie, zoals in de bovenstaande paragraaf is beschreven.

Over het algemeen kunnen we zeggen dat de gedachte 'het is mijn schuld dat mijn biologische moeder mij heeft afgestaan' ontstaat bij jonge kinderen (tussen de drie en zeven jaar) doordat zij egocentrisch naar de wereld kijken en 'magisch denken': zij zijn het middelpunt van de wereld en veroorzaken dus ook alles (Wolfs 2004). Ze wijten het afgestaan zijn aan henzelf en kunnen een schuldgevoel gaan creëren. Naast het schuldgevoel kan dit 'magisch denken' tevens minderwaardigheidsgevoelens oproepen. De gedachte 'het is mijn schuld dat mijn biologische moeder mij heeft afgestaan', 'ik ben geen goed of mooi kind en daarom heeft mijn biologische moeder mij afgestaan', kunnen als overtuigingen gaan vastzitten in het adoptiekind. Wanneer een adoptiekind deze gedachten en gevoelens echt gaat geloven, dan kunnen deze het zelfbeeld op latere leeftijd negatief beïnvloeden; ze zijn immers in de overtuiging dat deze gedachten en gevoelens waarheid zijn en voelen zich minder waard en denken negatief over zichzelf.

3.2.3 Biologische ouders en verbinding

Uit eigen werkervaringen blijkt dat de verbinding met de biologische moeder, als sterker wordt ervaren dan die met de biologische vader. Wanneer een geadopteerde de wens heeft te gaan zoeken, is dit in de meeste gevallen naar de biologische moeder, ongeacht het geslacht van de geadopteerde. In sommige gevallen gaan geadopteerden in tweede instantie op zoek naar de biologische vader.

De verbinding die er natuurlijker wijs is tussen moeder en kind, wordt veelal ervaren als een sterke, diepgaande verbinding die onlosmakelijk lijkt. Het is de vrouw die jou negen maanden in haar buik heeft gedragen, de vrouw die jou op de wereld heeft gezet. Boszormenyi-Nagy legt uit dat ieder mens in een niet te ontkennen, onomkeerbare verhouding met zijn ouders komt door zijn geboorte en dat de basis hiervan ligt in het gegeven dat er sprake is van bloedverwantschap. Hieruit ontstaat volgens hem de 'zijns-loyaliteit'. In paragraaf 3.2.5 zal dieper op loyaliteit in worden gegaan.

Ook al worden moeder en kind van elkaar gescheiden – hetzij direct na de bevalling, hetzij nadat een kind enige tijd doorgebracht heeft met zijn natuurlijke moeder – er blijft altijd een gevoel van verbintenis tussen het kind en de biologische moeder (op de tweede plaats soms de biologische vader). Dit gevoel kan een grote mate van gemis en verlangen teweeg brengen en deel uit gaan maken van de identiteit van het kind.

Het ervaren van een verbinding kan teweeg brengen dat de geadopteerde onzekerheden en schuldgevoelens kent. Uit literatuur van Wolfs en Brodzinsky en uit eigen werkervaring blijkt dat deze onzekerheden en schuldgevoelens zich als problematisch kunnen gaan manifesteren op allerlei leefgebieden van de geadopteerde. Soms versterkt door het feit dat de geadopteerden wellicht nooit de kans zal krijgen om contact te hebben met de biologische ouders en de verbinding tastbaar en concreet te maken.

Zoals ook in § 3.2.1 naar voren komt, blijkt het voor de geadopteerde belangrijk te zijn dat de verbinding erkend wordt door bijvoorbeeld de adoptiefouders, vrienden en familie en dat de verbinding deel mag uitmaken van het leven van de geadopteerde.

3.2.4 Identiteit en zelfbeeld

Elke jongere komt in een fase van zijn leven terecht waarin deze op zoek zal gaan naar zijn eigen identiteit. De een meer bewust dan de ander en er zijn verschillen in de manier waarop jongeren dit doen en beleven. Er wordt gezocht naar herkenning bij de ouders, bij broers en zussen. Het kind zoekt mensen in zijn directe omgeving waarmee hij zichzelf kan identificeren.

Een geadopteerde kan problemen ondervinden bij het zoeken naar deze herkenning en identificering en het kan zichzelf gaan afvragen wie zijn 'echte' familie is. Het kan zich gaan afvragen wie hij nou zelf is en vandaan komt. Het zoeken naar de eigen identiteit kan bemoeilijkt worden door het geadopteerd zijn.

De zogenoemde *identiteitsvragen* kunnen al aanwezig zijn bij kinderen in de prepuberteit. Veelal kunnen deze vragen niet beantwoord worden, althans niet op korte termijn en in sommige gevallen nooit. Uit eigen werkervaring blijkt dat dit voor de geadopteerde verwarrend, verdrietig en frustrerend kan zijn. Er kan een punt komen in het leven van de geadopteerde dat hij zal moeten accepteren dat de antwoorden nooit zullen komen en dat hij zijn identiteit zal moeten vormen aan de hand van anderen factoren en gegevens.

Delfos zegt dat voor kinderen in de leeftijd tussen de acht en twaalf jaar de sociale omgeving belangrijk wordt. Uit eigen werkervaring blijkt dat het kan zijn dat geadopteerde die zich op jongere leeftijd anders voelden, dit gevoel blijven houden in de puberteit en het tijdens hun ontwikkeling in de puberteit tot problemen kan leiden. Zo kan het voorkomen dat geadopteerden hun adoptieafkomst hierdoor verloochenen, een negatief zelfbeeld ontwikkelen en onzeker worden over eigen kunnen.

Een negatief zelfbeeld kan invloed hebben op verschillende aspecten van het leven van een geadopteerde, het kan zich op allerlei gebieden manifesteren. Het kan zijn dat de geadopteerde moeilijk contact kan leggen met leeftijdsgenoten, slechte schoolresultaten boekt, niet weet wat hij wilt en daardoor moeilijk keuzes kan maken, zich verzet tegen zijn adoptiefouders of zich juist afhankelijk opstelt naar zijn adoptiefouders ten gevolge van weinig zelfvertrouwen of zich extreem aanpast om geaccepteerd te worden.

3.2.5 Loyaliteit

Het thema loyaliteit binnen adoptie betreft met name de 'zijns'-loyaliteit. Dit is de vorm van loyaliteit die men tussen biologische ouder en kind tegenkomt.

De zijns-loyaliteit is een theorie van Boszormenyi-Nagy (2003, p.29), hij zegt hierover: 'de wortels van deze zijns-loyaliteit gaan terug tot de oorsprong van existentiële, asymmetrische ouder-kind banden. Door geboorte is ieder mens in een niet te ontkennen, onomkeerbare verhouding met zijn ouders gekomen'. Dit wordt ook wel genoemd de verticale loyaliteit en primaire loyaliteit.

Tevens zegt hij dat: 'deze band is niet alleen bestand tegen fysieke en geografische scheiding, maar is tevens bepalend voor de mate waarin nakomelingen zich vrij kunnen voelen om vanuit de oorspronkelijke bronnen van vertrouwen andere relaties aan te gaan die buiten de sfeer liggen van de gezinnen van herkomst'.

De loyaliteit die een geadopteerde kan ervaren naar de adoptiefouders toe, wordt 'verworven' loyaliteit genoemd. Weliswaar hebben de adoptiefouders de rol van ouders op zich genomen, maar dit betekent niet automatisch dat er sprake is van zijns-loyaliteit. Boszormenyi-Nagy (p.31) zegt hierover: 'men is loyaal aan een relatie niet op basis van een machtsverhouding, maar door de daarin verworven verdiensten. Het gaat om de balans van wederzijdse echtvaardigheid en verdiensten en niet om de loyaliteit in termen van de individuele psychologie als loyaal-voelen, een pure voorkeursverhouding of gehechtheid'.

Boszormenyi-Nagy is van mening dat de zijns-loyaliteit, het beschikbaar zijn en het in staat zijn om te kunnen geven voor ieder van invloed zijn op de houding die ingenomen zal worden ten opzichte van de wereld buiten het gezin. Hij maakt duidelijk dat het bij het aangaan van relaties met anderen, men zich niet altijd bewust is van de invloed van deze loyaliteit op de keuzes en beslissingen die men maakt in het aangaan van relaties en daarbij loyaal blijft aan zijn oorsprong. Boszormenyi-Nagy zegt dat loyaliteit daarom een fundamentele kracht is bij de vorming van het individu.

Boszormenyi-Nagy (p.30) zegt dat: 'het onontkoombare gegeven dat de moeder het kind in zichzelf heeft doen groeien en geboren doen worden, maakt dat ieder existentieel verplicht is aan zijn of haar moeder. In dit opzicht heeft de vader bij de geboorte van het kind een achterstand'.

Dit zou een verklaring kunnen zijn waarom een geadopteerde een grotere mate van gemis, verlangen en nieuwsgierigheid kent ten opzichte van de biologische moeder dan ten opzichte van de biologische vader.

Uitgaande van zijn theorie en eigen werkervaring, is het thema loyaliteit aanwezig binnen adoptieproblematiek. Geadopteerde kunnen zich loyaal voelen ten opzichte van hun adoptiefouders en tegelijkertijd naar hun biologische ouders. Het kan voor de geadopteerde verwarrend zijn wanneer deze beiden loyaliteiten aanwezig zijn. Ook kunnen er loyaliteitsconflicten ontstaan.

Zowel Boszormenyi-Nagy als Wolfs en Delfos geven aan dat loyaliteitsconflicten en gespleten loyaliteit kunnen ontstaan wanneer men niet openlijk loyaal kan zijn aan zijn oorsprong. Er zou de geadopteerde ruimte moeten worden geboden om openlijk te kunnen praten over de biologische ouders, de cultuur en de reden van afstand. Deze gegevens zouden erkend moeten worden en er mogen zijn, de adoptiefouders zouden hierin een belangrijke rol spelen. Een kind zou zich anders zodanig kunnen aanpassen dat hij naar zijn beleving toch geaccepteerd wordt.

Boszormenyi-Nagy, Wolfs en Brodzinsky geven aan dat pubers in een bepaalde fase op zoek gaan naar hun identiteit en laat hierbij weten dat dit pijnlijk kan zijn voor de adoptiefouders. De adoptiefouders kunnen gekwetst zijn door het verlangen van hun kind om de biologische ouders te willen leren kennen. De geadopteerde kan deze angst en het verdriet van de adoptiefouders zien en raakt in conflict met zijn verlangen te gaan zoeken en de behoefte een goede band te willen hebben of te houden met de adoptiefouders en hen niet te willen kwetsen.

Wanneer identiteitsvragen aanwezig zijn en dat deze bepaalde gevoelens en gedachten oproepen, kan dit een schuldgevoel bij de geadopteerde veroorzaken tegenover zijn adoptiefouders. De vragen worden gevormd tot fantasieën, beelden en gedachten over de biologische ouders waarvan de geadopteerde niet vindt dat hij ze mag hebben. Dit vanuit loyaliteit naar de adoptiefouders toe. Het is

mogelijk dat het kind deze gedachtes en beelden meeneemt naar de puberteit en ze daar leiden tot loyaliteitsconflicten waarmee de geadopteerde kan gaan worstelen.

Boszormenyi-Nagy en Wolfs geven beiden aan dat kinderen geneigd zullen zijn om te fantaseren over hun adoptiefouders en de reden waarom zij zijn afgestaan. Dit beeld kan positiever of juist negatiever geschetst worden dan wat de realiteit is, dit om zichzelf te beschermen en hun adoptieachtergrond beeld te geven.

3.2.6 Verlies en rouw

Wolfs (2004, p.208) spreekt over *adoptierouw*, zij zegt hierover: 'kinderen die geadopteerde worden rouwen omdat zij zijn gescheiden van hun vertrouwde omgeving. Deze acute-rouw begint als het kind bij de nieuwe ouders komt, dus direct na aankomst, en houdt doorgaans op als het kind zich aan de ouders en de nieuwe omgeving heeft gehecht'.

Brodzinsky (1997, p.23) zegt hierover: 'als adoptie een prominente rol gaat spelen in iemands innerlijk leven, heeft de betrokkene vooral een overweldigend gevoel van verlies. Het verlies dat met adoptie verbonden is, is anders dan andere verliezen waarvan we weten dat we ze in het leven kunnen verwachten, zoals de dood of echtscheiding. Het met adoptie verbonden verlies is meer alomtegenwoordig, minder sociaal erkend en gaat dieper'.

Volgens Brodzinsky treurt een geadopteerde om verschillende door de adoptie verloren aspecten, namelijk: het verlies van een voltooid zelfbesef, van een oorsprong, van biologische ouders die hij nooit gekend heeft en verlies van genealogische continuïteit.

Brodzinsky (1997, p.26)) zegt over verlies door adoptie: 'als een kind zich hecht aan de eerste verzorgers (of het nu de biologische ouders, familieleden of pleegouders zijn) en dan van hen wordt weggehaald om in een nieuw gezin te worden geplaatst, is het haast onvermijdelijk dat het een gevoel van verlies ervaart en om hen treurt. Treuren volgt bijna altijd op verlies.' Ook Juffer (2006) geeft aan dat bij adoptiekinderen sprake is van tenminste één scheiding die zij hebben meegemaakt en deze scheiding van de ouders en de overgang naar een onbekende omgeving dramatisch kan zijn. Brodzinsky en Wolfs geven in hun theorie hetzelfde aan als het gaat om treuren en de manier waarop kinderen de adoptierouw kunnen uiten.

Brodzinsky, Wolfs en Juffer geven allen aan dat verlies en rouw door adoptie een rol speelt in het leven van een geadopteerden en dat dit verre gevolgen kan hebben voor het welzijn van de geadopteerde. Brodzinsky geeft aan er een duidelijke tendens te zien is dat geadopteerden niet alleen professionele *hulp zoeken*, maar die ook *nodig hebben*. Hij verklaart hierover dat de verhoogde kans van geadopteerden op psychische problemen ten opzichte van niet-geadopteerden, grotendeels verklaard kan worden door hun gevoel van verlies.

Wolfs en Brodzinsky geven beiden aan dat adoptieverdriet moeilijk te hanteren is. Dit omdat er geen duidelijk begin en einde is, er schuldgevoelens, schaamte en verwarring is over het afgestaan-zijn en er daardoor geen duidelijk, helder gevoel is over de verloren persoon. Tevens zou het adoptieverdriet moeilijk zijn doordat het aan de ene kant een blijvend verlies is zonder uitzicht op herstel van het contact, terwijl aan de andere kant steeds de hoop blijft dat de ouders nog in leven zijn en er misschien ooit wel hereniging kan komen.

'De drang om mijn biologische ouders te vinden en het contact zo mogelijk te herstellen, is altijd nog groter dan de angst om voor de tweede keer afgewezen te worden'.

Dit is een uitspraak van een geadopteerde die zijn biologische moeder wilde gaan zoeken. De kans op slagen bij zijn zoekactie was klein en de kans op teleurstelling (dat zijn moeder was overleden, dat ze niet te vinden was, of erger nog, als ze geen contact zou willen) groot. Toch zou hij geen rust hebben wanneer hij niet een poging zou wagen. Als zou blijken dat zijn moeder overleden zou zijn, niet te vinden is of geen contact zou willen, dan was het voor de jongen duidelijk en helder; hij kon zich dan gaan richten op acceptatie van het feit dat er nooit contact zou komen.

De uitspraak illustreert de onrust, de verwarring en de hoop die adoptieverlies met zich mee brengt.

Uit eigen werkervaring blijkt dat wanneer een geadopteerde in zijn leven weer een verlieservaring meemaakt, deze gevoelens van treuren om hun eerste verlies, weer naar boven kunnen komen en het rouwen om nieuw verlies kan bemoeilijken.

Een van de dingen waar een geadopteerde over kan gaan rouwen is zijn naam. Brodzinsky zegt hierover dat een geadopteerde liever zijn oorspronkelijk naam (gekregen van de biologische ouders) had behouden of juist liever een beter uitspreekbare, minder exotische naam had gehad.

Uit eigen werkervaring blijkt dat geadopteerden veel waarde kunnen hechten aan hun oorspronkelijke naam. Dit omdat dit vaak een van de weinige (tastbare) aspecten is die hij meegekregen kan hebben van zijn biologische ouders; het maakt de verbinding tussen de geadopteerde en de biologische ouders tastbaarder.

3.2.7 Hechting

Hechting is iets wat voor elk kind van belang is. Bowlby ontwikkelde de hechtingstheorie. Hij zegt over hechting het volgende: 'gehechtheid is een relatie, opgebouwd tussen een baby en de verzorger, die sterk emotioneel van aard en wederkerig is. Deze relatieopbouw begint kort na de geboorte en duurt twee tot drie jaar'.

Wanneer er iets niet goed gaat in de hechting tussen kind en ouder, kan dit op latere leeftijd resulteren in een hechtingstoornis.

Brodzinsky (1997) en Juffer (2006) geven beiden aan dat een pasgeboren baby nog niet gehecht is aan zijn ouders en dat de echte hechting iets is wat langzaam groeit. Hechting kan dus net zo goed groeien tussen een ouder en baby die niet biologisch verwant zijn aan elkaar, als tussen een biologische moeder en kind. Het blijkt van belang te zijn dat een baby in elk geval een verzorger heeft die hem oppakt, eten geeft, troost, liefde geeft en verzorgt. Deze persoon hoeft geen biologische ouder te zijn. Wel geven zowel Juffer als Brodzinsky aan dat de pasgeboren baby de geur en de stem van de biologische moeder kan herkennen.

Delfos (2003, p.153) zegt: 'In de periode vanaf de geboorte tot ongeveer 5 jaar is het kind voor zijn of haar ontwikkeling sterk afhankelijk van zijn of haar ouders. Als de ouders niet beschikbaar zijn, heeft dat belangrijke gevolgen voor de ontwikkeling van een kind. Een mens is geworteld in zijn afkomst. Kent hij deze niet, dan ontstaan wat Meerum Terwogt en Reijnders (1993) *afstammingsonrust* noemen: de behoefte op zoek te gaan naar de eigen ouders. De afkomst zorgt voor 'herkenbaarheid van onszelf'. Deze herkenbaarheid bestaat op verschillende gebieden. We maken een indeling in erfelijke herkenbaarheid, sociale-omgevingsherkenbaarheid en culturele herkenbaarheid'. Ook zegt Delfos (p.153): 'Wanneer een kind zonder zijn biologische ouders opgroeit, ontbreekt een wezenlijk deel van de erfelijke herkenbaarheid in uiterlijk en gedrag'.

Delfos noemt de culturele herkenbaarheid en geeft hierbij aan dat het gebrek aan culturele inbedding het duidelijkst waarneembaar is bij kinderen die vanuit een land met een heel andere cultuur worden geadopteerd. Zowel de geadopteerde als zijn omgeving kan dit gebrek aan herkenbaarheid waarnemen en hierdoor kan de geadopteerde in een afwijkende positie terecht komen.

Geadopteerden hebben dus te maken met het gebrek aan de erfelijke herkenbaarheid en in sommige gevallen ook de sociale-omgevingsherkenbaarheid en de culturele herkenbaarheid. Delfos geeft aan dat dit gegeven invloed heeft op de wijze waarop het kind zich ontwikkelt.

Ook bevestigt Delfos dat deze herkenbaarheid en de hechting niet op het spel worden gezet wanneer een kind wordt opgevoed en verzorgt door *vaste figuren*. Wanneer kinderen opgroeien en opgevoed worden door wisselende personen dan wordt de hechting en de herkenbaarheid wel op het spel gezet. Verderop geeft Delfos aan: 'De aard en de kwaliteit van de hechting zijn in belangrijke mate afhankelijk van de responsiviteit van de ouders of verzorgers'.

Maslow (1982) plaatste liefde en het gevoel ergens bij te horen, direct na de lichamelijke behoeften en de behoefte aan veiligheid in zijn behoefte-piramide.

Bij adoptiekinderen kan het zijn dat deze eerst een tijd in een kindertehuis hebben geleefd alvorens zij werden geadopteerd en hier wisselende verzorgers en opvoeders hebben gehad en de relatie tussen kind en verzorger uitgedrukt werd in diensturen. Uit eigen werkervaring blijkt dat deze kinderen vaker

last hebben van verstoorde hechting, iets wat door de theorieën van Juffer, Brodzinsky en Delfos onderschreven wordt.

Juffer en Delfos spreken beiden over de invloed van het verlies en het gegeven dat het kind soms onverschillig en afwijzend is behandeld in het land van herkomst. Dit heeft invloed op het vertrouwen dat een kind in zichzelf en zijn directe omgeving heeft. In de eerste levensjaren van het kind ontstaat een basispatroon van vertrouwen of wantrouwen. Dit basispatroon bepaalt de manier van hechten en hoe het kind de wereld ervaart en relaties aangaat.

§ 3.3 Conclusie

Allereerst kan geconcludeerd worden dat de onderzochte thema's in bepaalde mate met elkaar samenhangen. Zo blijkt dat bijvoorbeeld de mate van hechting het loyaliteitsgevoel van de geadopteerde kan beïnvloeden, dat de mate van hechting de manier en de intensiteit van rouwen kan beïnvloeden en dat de verbinding tussen biologische ouders en de geadopteerde deel uit maakt van de identiteit van de geadopteerde. Het blijkt dus van belang te zijn om de thema's niet los van elkaar te zien, maar als een geheel wat elkaar kan beïnvloeden en in stand kan houden.

Een andere conclusie die getrokken kan worden is dat het gegeven dat iemand geadopteerd is hoe dan ook invloed heeft op de ontwikkeling van een puber. In welke mate en binnen welke thema's geadopteerden problemen kunnen ervaren, is van te voren niet vast te stellen. Hoogstens kan gesteld worden dat hoe ouder een kind is wanneer hij geadopteerd wordt, hoe meer risico's op problemen er zijn en dat eventuele problemen rondom de adoptie zich in de kinderjaren kunnen gaan ontwikkelen en in de puberteit zich kunnen gaan manifesteren.

Hieruit kan opgemaakt worden dat wil men de oorzaak van de problemen van de geadopteerde achterhalen, men terug zal moeten gaan naar de prepuberteit en inzichtelijk krijgen hoe deze verlopen is. Dit terugblikken kan de geadopteerde helpen om inzicht te krijgen in zijn problemen, waardoor deze zijn ontstaan en hoe ze in het hier en nu in stand worden gehouden.

Het wordt duidelijk dat de prepuberteit en de puberteit fases zijn waarvan gesteld kan worden dat deze hoogrisico-fases zijn. Het zijn fases in het leven waarin de persoon volop in ontwikkeling is. Iedere puber heeft momenten van onzekerheid en voelt zich wel eens afwijkend. Op school worden kinderen die afwijken van de norm gepest. Een geadopteerde heeft mogelijk een verhoogd risico om gepest te worden; hij ziet er uiterlijk vaak anders uit dan de rest, heeft een andere gezinssamenstelling en voelt zich vaak al anders en kan dit uitstralen. Het risico kan zijn dat een geadopteerde zich hierdoor nog meer afwijkend gaat voelen en hierdoor zijn adoptiestatus meer en meer als een last ervaart. Het lijkt dus belangrijk te zijn dat geadopteerden kunnen ervaren dat anders zijn niet negatief hoeft te zijn en dat ze niet alleen daarin staan.

Het gegeven dat een geadopteerde een verlieservaring meemaakt vanwege dat hij is afgestaan, kan invloed hebben op het vertrouwen wat een geadopteerde heeft in zichzelf, zijn directe omgeving en de wereld. Tevens wordt duidelijk dat de manier waarop een kind is gehecht en de zijns- en verworven loyaliteiten kan ervaren, ook invloed kan hebben op het vertrouwen van de geadopteerde. Er kan dus gesteld worden dat vertrouwen voor een geadopteerde een belangrijk item kan zijn. Uit eigen werkervaring kan gezegd worden dat er veel geadopteerden vinden dat ze te weinig zelfvertrouwen hebben en onzeker over zichzelf zijn en hierdoor onder andere moeite kunnen hebben om relaties aan te gaan en te onderhouden.

Erkenning voor hun adoptiestatus en herkenning bij andere geadopteerden zou een positief effect kunnen hebben op het zelfbeeld van de geadopteerde, het zelfvertrouwen wat de geadopteerde heeft en de ervaring dat hij niet de enige is die in dit schuitje zit.

Jongeren nemen eerder iets aan van leeftijdsgenoten dan van volwassenen (met name diens ouders) en de ontwikkeling van de sociale identiteit blijkt belangrijk te zijn in deze leeftijdsfase. Contact met leeftijdsgenoten blijkt uit de onderzochte literatuur daarom belangrijk te zijn.

Hoofdstuk 4

De betekenis van groepswork bij jong geadopteerden

§ 4.1 Inleiding

Er is individuele- en systeemhulpverlening aan jong geadopteerde en er is groepshulpverlening aan volwassen geadopteerden.

Uit de conclusie van hoofdstuk drie zou gesteld kunnen worden dat een vorm van groepswork waardevol kan zijn voor jong geadopteerden en een toevoeging kan zijn binnen de hulpverlening aan deze doelgroep. Wat vinden de jonge geadopteerden hier zelf van? Welke betekenis geven jong geadopteerden aan groepswork en hoe zou dit ingevuld kunnen worden? Wat zijn doelen van groepswork bij jong geadopteerden en wat zijn de wensen en behoeften van hen? Wat is de meerwaarde van een groep voor jong geadopteerden?

In dit hoofdstuk zullen bovenstaande vragen worden onderzocht door middel van veldonderzoek met enkele toevoegingen uit literatuur.

Als eerste zal een stuk theorie over werken met groepen aan bod komen. Daarna zal worden verantwoord waarom gekozen is voor een bepaalde onderzoeksmethode. In de daaropvolgende paragrafen zijn de uitkomsten van het onderzoek te vinden en zal de meerwaarde van groepswork bij jong geadopteerden aan bod komen. Tot slot de conclusie.

§ 4.2 De groepsmethode

Groepswork is een methode die valt onder de systemische methoden. De Mönnink (2007, p.299) haalt in zijn boek de definitie van sociaal groepswork aan volgens Konopka (1963):

'Een methode van maatschappelijk werk die het individu helpt het sociale functioneren te verbeteren door doelgerichte groepservaringen, en effectiever om te gaan met zijn persoonlijke, groepsgewijze of samenlevingsproblemen.'

De Mönnink geeft aan (p.300) dat: 'de groepsmethode vermindert of neemt knelpunten weg via een groepsmatige aanpak. Kennelijk is er gebrek aan steun vanuit het sociale netwerk waardoor de groepsmethode is aangewezen.'

De groepsmethode kan verschillende functies, doelen en vormen hebben. Zo kennen we het sociaal groepswork, therapeutisch groepswork, opbouwwerk en zelfhulp- of lotgenotengroepen.

De Mönnink (2007, p.301) haalt in zijn theorie een stuk historie van de groepsmethode aan en citeert Vinter (1967): 'Vinter spreekt in zijn groepsmethode over drie interventiemogelijkheden gericht op individu, groep of maatschappij:

1. directe beïnvloeding van de individuele cliënt in de groep
2. indirecte beïnvloeding door het op gang brengen van de in kleine groepen werkzame processen
3. beïnvloeding van de sociale omgeving van de deelnemende cliënten.'

4.2.1 Doelen en indicaties

De Mönnink maakt onderscheid in het algemene doel en specifieke doelen van de groepsmethode.

Algemeen doel: het verminderen of uit de weg ruimen van spanningsbronnen bij de individuele cliënt en in de groep (als oefenplek en als microkosmos voor oefening van maatschappelijke vaardigheden).

Als specifieke doelen noemt de Mönnink: de cliënt individuele progressie laten bereiken, de situatie van de cliënt 'ont-individualiseren' door de herkenning met lotgenoten en door leren van elkaar en de cliënt mogelijkheden van socialiseren – van sociale contacten - bieden.

Daarnaast noemt De Mönnink indicaties voor de groepsmethode, namelijk: de wens van cliënten om aan een groep deel te nemen, de wens tot contact en herkenning met lotgenoten, vragen van cliënten zoals: 'ben ik de enige?', waarnemingen door de maatschappelijk werker van vergelijkbare problematiek bij meerdere cliënten en waarnemingen door de maatschappelijk werker van gebrek aan sociale vaardigheden.

§ 4.3 Verantwoording vorm van veldonderzoek

Veldonderzoek is opgezet binnen een samenwerking met de Fiom, Pactum en jong geadopteerden in 2007. In 2007 zijn vijf jong geadopteerden eenmaal ondervraagd naar hun wensen en behoeften met betrekking tot groepshulpverlening. In 2008 hebben Pactum en de Fiom besloten verder te gaan met onderzoek naar een mogelijke vorm van groepshulpverlening aan jong geadopteerden. Van de vijf jongeren die in 2007 hebben meegewerkt aan het onderzoek, nemen er twee deel aan het onderzoek dat in 2008 is verder gegaan. Tevens zijn er in 2008 drie nieuwe jong geadopteerden aangesloten bij het onderzoek.

Voor het onderzoek voor dit essay is gekozen voor aansluiting bij de al bestaande onderzoeksvorm. De Fiom had immers een onderzoek (binnen een samenwerking) lopen en vanuit mijn positie als maatschappelijk werker bij de Fiom was aansluiting gemakkelijk te realiseren.

Uit literatuur (van Beek, 2006) en eigen werkervaring blijkt dat het belangrijk is jongeren te betrekken bij de vorm van hulpverlening, dat zij een aandeel kunnen hebben in de totstandkoming van werkvormen en inspraak hebben op het programma. Op deze manier gaat het 'leven' bij de doelgroep, krijgt het draagvlak en worden zij serieus genomen in hun behoeftes en wensen. De kans op (voortijdig) 'afhaken' wordt hiermee verkleind.

Een paar citaten die bovenstaande illustreren, Van Beek:

'Dat ik kan meebepalen wat voor hulp ik krijg'
'Dat ik kan meebepalen hoe ik die hulp krijg'
'Dat er rekening wordt gehouden met alles wat ik nodig heb om gewoon te kunnen leven, dus
bijvoorbeeld met school, werk, wat ik in mijn vrije tijd doe, hoe ik woon'
'Dat een hulpverlener mij serieus neemt'.

De citaten laten zien dat jongeren deel uit willen maken van de inhoud van de hulpverlening en ze dus inspraak willen hebben. Dit wetende is voor dit essay gekozen voor onderzoek in de vorm van 'open interviews', dit met als doel zoveel mogelijk aan te sluiten bij de wensen van de doelgroep. Dit onderzoek had als doel het exploreren van de behoeftes en wensen van de jong geadopteerden met betrekking tot een vorm van groepswerk voor hen en onderzoeken welke betekenis zij geven aan groepswerk.

Van te voren zijn kaders opgesteld om het veldonderzoek binnen het al bestaande onderzoek uit te kunnen voeren. Zie bijlage één voor deze kaders. De verkregen input van het veldonderzoek, vloeit terug naar onderzoeksgroep.

In 2007 is er eenmaal een bijeenkomst geweest waarin een aantal zaken aan bod zijn gekomen. Wanneer in dit essay gesproken wordt over het onderzoek, dan zullen zowel de resultaten van de bijeenkomst in 2007 als de bijeenkomsten in 2008 worden bedoeld.

Voor het veldonderzoek voor dit essay is aangesloten bij de eerste bijeenkomst in 2008.

Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek in een vorm die zou kunnen vallen onder onderzoek vanuit de *feministische invalshoek* (Baarda, 2005). Door middel van open interviews zijn er gesprekken tot stand gekomen tussen de geadopteerde jongeren onderling en de geadopteerde jongeren en hulpverleners.

Baarda noemt een aantal punten waar een onderzoeker rekening mee kan houden om te zorgen dat de validiteit bij het kwalitatief onderzoek niet wordt bedreigd (voorwoord): als de onderzoeker langer op locatie is, gebruik maken van verschillende databronnen, regelmatig met collega's overleg voert over het onderzoek (in het bijzonder over de interpretatie van de gegevens om blinde vlekken bij jezelf te kunnen signaleren), de uiteindelijke resultaten voorlegt aan de betrokkenen in het veld, om na te gaan of zij zich daarin 'herkennen' en zich recht voelen gedaan en alles wat je doet, denkt, voelt en meemaakt in het veld nauwkeurig vastlegt in een logboek.

Het lijkt positief te zijn dat in het onderzoek voor dit essay de bijeenkomsten met open interviews meerdere malen hebben plaatsgevonden, er verslag wordt gelegd van elke sessie en deze verslagen terugkomen tijdens de daaropvolgende sessie en er overleg is tussen de hulpverleners. Een gevaar kan zijn dan er een te grote betrokkenheid ontstaat en dit kan volgens Baarda tot gevolg hebben dat de onderzoeksgegevens vertekend zijn.

Om de onderzoeksresultaten zuiver te houden, is ervoor gekozen om de woordkeuze van de jongeren aan te houden bij de beschrijving van het resultaat van het onderzoek; dit is wat zij willen en hoe zij het beschrijven.

§ 4.4 Verloop van het onderzoek (Resultaat uit de open interviews)

Uit de open interviews bleek dat de jongeren graag verder wilden denken over hoe een groep eruit zou kunnen komen te zien en dat als er een groep gerealiseerd zou worden, ze hier niet te lang mee wilden wachten. Volgens de jongeren is de kans groot dat ze tijdens het proces de motivatie verliezen en afhaken wanneer er lang gewacht moet worden. Er is besloten om een volgende bijeenkomst te plannen met als doel om voort te zetten waar de we eerste keer geëindigd zijn en concrete stappen te zetten richting een aanbod voor jong geadopteerden.

Tijdens de tweede bijeenkomst in de vorm van open interviews, is besloten om een projectgroep op te zetten. De jongeren zijn enthousiast en willen graag betrokken zijn bij de voorbereiding en de inhoudelijke invulling. De projectgroep die ontstaan is na de tweede open interviews bijeenkomst, bestaat uit vijf geadopteerde jongeren, twee hulpverleners van Pactum en twee hulpverleners van de Fiom. Deze projectgroep, genaamd RootSz, heeft als doel een vraaggericht groepsaanbod te ontwikkelen voor en door geadopteerde jongeren.

§ 4.5 Resultaten uit de open interviews en de bijeenkomsten van de projectgroep

Wat in het onderzoek naar voren is gekomen is dat er een gezellige sfeer moet zijn zijn, de locatie moet leuk zijn (geen kantoorruimte) en er moet eten en drinken aanwezig zijn.

Door iedere geadopteerde werd gedeeld dat hij zich er op zijn gemak moet voelen, zodat hij wat over zichzelf wilde en durfde te vertellen. Daarnaast wilden geadopteerden niet het gevoel hebben dat ze iets moeten, er zou dus een vorm van vrijblijvendheid in moeten zitten; een plek waar ze niet perse iets moeten, maar wel iets kunnen halen. De drempel om te komen zou zo laag mogelijk gehouden moeten worden.

Er wordt belang gehecht aan eigen inbreng in het programma en improvisatie; er zou per keer bekeken moeten worden waar ze het over willen hebben. Eigen inbreng is een belangrijk onderwerp; de jongeren zijn van mening dat wanneer je hen niet bij de voorbereiding en de inhoudelijke invulling betreft, je de plank mislaat. Dit komt overeen met literatuur van Van Beek (2006).

Daarnaast kwam uit het onderzoek dat er wel een rode draad en structuur in het programma moeten zitten, zodat wel duidelijk is wat de bedoeling is. Tijdens de bijeenkomsten zou er voldoende ruimte en mogelijkheid moeten zijn voor geadopteerden om elkaar te ontmoeten, met elkaar in gesprek te gaan en elkaar beter te leren kennen. Ook wordt er veel waarde gehecht aan veiligheid in de groep, men wil er vanuit kunnen gaan dat wat in de groep gebeurt en gezegd wordt, ook in de groep blijft.

Tot slot kwam uit het onderzoek dat er soepel kan worden omgesprongen met de leeftijdsgrens van (potentiële) deelnemers. Waar de leeftijdsgrens in eerste instantie door de Fiom gezet was op 12 tot en met 18 jaar, kwam uit het onderzoek dat de bovengrens van 18 jaar misschien verzet kon worden naar 21 jaar.

4.5.1 Doelen van de groep

'Dat ik hulp krijg zodra ik laat merken dat er iets aan de hand is'.
'Dat ik steun krijg van leeftijdsgenoten'.
'Dat ik steun krijg van jongeren die hetzelfde meemaken of hebben meegemaakt'.

Dit zijn enkele uitspraken die door jongeren zijn gedaan in een onderzoek van Van Beek (2006) en die illustreren wat jongeren graag willen 'halen' in een groep.

Uit het onderzoek voor dit essay zijn ook doelen van een groepsaanbod voor jong geadopteerden gekomen. Het belangrijkste doel zou zijn het ontmoeten van jongeren die ook geadopteerd zijn en met jongeren in contact komen en kunnen praten die in hetzelfde schuitje zitten. Op deze manier zouden ze kunnen praten over hun adoptie(achtergrond) met mensen die hen begrijpen. Het uitwisselen van ervaringen over het geadopteerd en waar je tegenaan kan lopen bij het geadopteerd zijn, wordt veel waarde aan gehecht.

Het gaat dan om herkenning en erkenning. Dit met als doel acceptatie van de persoonlijke situatie, keuzemogelijkheden aangereikt krijgen in hoe om te gaan met de persoonlijke situatie en het verminderen of zo mogelijk wegnemen van het gevoel af te wijken. Tevens het ontindividualiseren van mogelijke problemen in de persoonlijke situatie.

Ook heeft de herkenning en erkenning als doel de verbondenheid te creëren door de gemeenschappelijkheid van het geadopteerd zijn en daarmee steun te bieden aan de groepsleden.

Door het lotgenotencontact kan het sociale netwerk worden versterkt en kan het (risico op) sociaal isolement worden verminderd of worden voorkomen. Daarnaast kan de groep de sociale participatie en identiteitsontwikkeling van het individu stimuleren.

Deelnemers kunnen inzicht verkrijgen en zich bewust worden van hun persoonlijk adoptiesituatie en mogelijk oorzaken van problemen. Hiermee zouden deelnemers verandering aan kunnen brengen in hun persoonlijk situatie.

Daarnaast kan er psycho-educatie worden gegeven betreffende adoptie en adoptieproblematiek door de begeleiders die over deze specifieke kennis beschikken. Dit met als doel dat de groepsleden inzicht krijgen in hun situatie en mogelijkheden aangereikt kunnen krijgen om ermee om te gaan en desgewenst verandering in gedrag aan te brengen.

Gesteld kan worden dat de doelen van de jong geadopteerden waarmee in gesprek is gegaan, aansluiten bij de uitkomsten van het onderzoek van Van Beek.

4.5.2 Thema's voor het groepsaanbod

Uit het onderzoek komen een aantal thema's naar voren waar jong geadopteerden het over willen hebben, namelijk: het wel of niet teruggaan naar geboorteland, zoektocht naar de biologische ouders, bespreken van de gezinssituatie, opgroeien in een ander gezin (bijvoorbeeld donker uiterlijk in een blank gezin), opgroeien in een gezin met biologische kinderen en adoptiekinderen, hoe om te gaan met lastige ouders, hoe om te gaan met lastige vragen van anderen over mijn adoptieachtergrond, het delen van verhalen en ervaringen met andere geadopteerden en leuke dingen met elkaar ondernemen, bijvoorbeeld naar de film, pretpark, uit eten en survival.

De jongeren geven aan dat er over deze thema's gesproken kan worden met elkaar en onder begeleiding. Ook moet er tijd en ruimte gemaakt worden voor ontspanning, voor leuke dingen met elkaar doen, dit zou een prettige sfeer creëren en een leuke manier zijn om elkaar te leren kennen. Wat belangrijk gevonden wordt, is dat de nadruk niet op problemen ligt, dus niet problematiseren.

§ 4.6 De meerwaarde van groepswerk bij jong geadopteerden

Uit hoofdstuk drie zijn een aantal conclusies te halen die groepswerk bij deze doelgroep ondersteunen. Namelijk: het gegeven dat jong geadopteerden niet 'anders' willen zijn en op zoek zijn naar herkenning, het gegeven dat jongeren eerder iets aannemen van leeftijdsgenoten dan van volwassenen (met name diens ouders), het gegeven dat het ontwikkelen van een sociale identiteit en contact met leeftijdsgenoten van belang is voor jongeren, het gegeven dat het voor jong geadopteerden belangrijk is dat hun adoptieachtergrond deel uit mag maken van hun leven en dat het voor jong geadopteerden moeilijk kan zijn om over hun adoptie te praten met hun directe omgeving, omdat zij zich bezwaard of onbegrepen zouden voelen.

Uit eigen werkervaring blijkt dat jong geadopteerden niet altijd andere geadopteerden kennen en ze met hun vrienden die niet geadopteerd zijn niet vaak praten over het geadopteerd zijn. Ze vinden het moeilijk uit te leggen aan anderen die niet geadopteerd zijn waar ze mee zitten en willen niet dat men hen als 'anders' gaat beschouwen.

Uit hoofdstuk vier blijkt dat geadopteerden graag elkaar willen ontmoeten, met elkaar in gesprek willen gaan, ervaringen willen delen en steun willen vinden bij elkaar. Doordat ze iets gemeenschappelijks hebben, kunnen ze een bepaalde verbondenheid ervaren bij elkaar.

Van Riet (p.21): 'Een groep biedt een mogelijkheid mensen op meer dan hun cliënt-zijn aan te spreken. In het bij elkaar brengen van mensen met soortgelijke problemen bestaat de mogelijkheid andere aspecten van hun persoon naar voren te halen en te mobiliseren'. Dit citaat sluit aan bij uitspraken van jong geadopteerden dat er niet geproblematiseerd zou moeten worden in de groep.

Verderop zegt Van Riet (p.22): 'De groep biedt de deelnemers een mogelijkheid om van elkaar te leren. Dat wil zeggen, dat mensen van elkaars ervaringen kunnen leren, maar meer nog, dat zij door bezig te zijn met de vraag van anderen, ook bezig zijn met hun eigen vragen'.

Dit wetende zou een vorm van groepswerk kunnen voorzien in behoeften en wensen van jong geadopteerden en heeft groepswerk een meerwaarde in begeleiding aan jong geadopteerden ten opzichte van individuele begeleiding.

Naast het hebben van een digitale ontmoetingsplek, is gebleken dat er tevens behoefte is aan het bij elkaar komen onder begeleiding van hulpverleners die kennis hebben over adoptie en adoptieproblematiek, dit zodat er verdieping aangebracht kan worden binnen de thema's waar de geadopteerden het over zouden willen hebben. Uit het onderzoek komt naar voren dat er zowel een digitale ontmoetingsplek als een plek in de vorm van een groep of thema bijeenkomsten zou moeten zijn. De digitale ontmoetingsplek is een aanvulling op een groepsaanbod en kan tevens gebruikt worden om het groepsaanbod bekend te maken

§ 4.7 Groepsvorm

Uit het onderzoek is gekomen dat jong geadopteerden een open groep zouden willen, met door- en uitstroommogelijkheden. Eenmaal in de maand zouden zij bij elkaar willen komen en elke bijeenkomst zou in het teken moeten staan van een bepaald thema. De jongeren willen geen vast programma in de open groep, maar per bijeenkomst een of meerdere thema's aan bod laten komen.

Deze vorm van een open groep met thema-bijeenkomsten heeft als voordeel dat het laagdrempelig is en dat men kan komen wanneer hij daar behoefte aan heeft. Nadelen van deze vorm zouden kunnen zijn dat het moeilijk kan zijn om een bepaalde mate van veiligheid te creëren in de groep, omdat er elke bijeenkomst verschillende deelnemers kunnen zijn. Tevens kan het de diepgang die men wil ervaren binnen de thema's belemmeren.

De jongeren hebben aangegeven soepel om te willen gaan met de leeftijdsgrens. De geadopteerde jongeren die uitgenodigd zullen worden, vallen in de leeftijdscategorie van 13 tot en met 21 jaar. Zowel nationaal als internationaal geadopteerde jongeren vallen binnen de doelgroep.

Per bijeenkomst wil RootSz bekijken welke locatie zij zullen gebruiken voor de thema-bijeenkomst.

§ 4.8 Neveneffecten tijdens het onderzoek

Een van de neveneffecten tijdens het onderzoek is dat er informatie is gekomen over het onderwerp hoe jong geadopteerden benaderd willen worden en op de hoogte willen worden gehouden van het aanbod.

Volgens een artikel in *Maatwerk (oktober 2007)* zit op één procent na, alle jongeren op internet.

Wat uit het onderzoek voor dit essay duidelijk naar voren kwam, was dat internet als medium gebruikt diende te worden om de doelgroep te bereiken, waarbij een duidelijke voorkeur voor Hyves werd uitgesproken. Ook YouTube werd als optie genoemd, maar zou minder populair zijn.

Het werken met flyers en folders uitdelen werd negatief beoordeeld. Ook blijkt er behoefte te zijn aan een medium wat speciaal voor jong geadopteerden is bedoeld, een krantje voor jong geadopteerden en een forum waar ze elkaar berichten kunnen versturen werden zeer positief bevonden.

Het blijkt van belang te zijn om de jongeren persoonlijk te benaderen, dus niet via bijvoorbeeld de ouders. Zou dit wel gebeuren, dan zou er bij voorbaat al desinteresse zijn. Dit komt overeen met literatuur van Van Beek (2006), waarin gesteld wordt dat jongeren persoonlijk benaderd willen worden. Dit komt tevens overeen met eigen werkervaring met jongeren.

Tevens was een neveneffect dat er waarde aan wordt gehecht om de presentatie van het aanbod 'pakkend' en prikkelend te laten zijn en aan te laten sluiten bij de doelgroep.

Tot slot kwam uit het onderzoek dat mond-tot-mond reclame de meest effectieve manier van werven zou zijn.

§ 4.9 Conclusie

In paragraaf 4.5 zien we dat de in hoofdstuk drie naar voren gekomen problemen, aansluiten bij de doelen van een groepsaanbod voor jong geadopteerden en daarmee zouden kunnen worden ondervangen. Er kan gesteld worden dat groepswork een adequate manier van hulpverlening lijkt voor jong geadopteerden. De doelen, wensen en behoeften die voortgekomen zijn uit het onderzoek zijn goed te bereiken middels groepswork. Individuele en systeemhulpverlening kunnen niet voldoen aan deze wensen en behoeften van jong geadopteerde.

Er kan middels een groepsaanbod worden gewerkt aan de ontwikkeling van de sociale identiteit van de jongere en hij ervaart dat hij zijn problemen kan aanpakken zonder de hulp van een volwassene uit de directe omgeving, maar met ondersteuning van leeftijdsgenoten en begeleiding van een neutrale volwassene.

Uit hoofdstuk vier blijkt dat in contact komen met elkaar en ervaringen delen, belangrijke wensen zijn van jong geadopteerden. Dit is een doel wat om meerdere manieren bereikt kan worden dan alleen met het realiseren van een groep. Dit kan tevens bereikt worden door bijvoorbeeld een site waarop jong geadopteerden in contact kunnen komen met elkaar, het gaat hier dan puur om het lotgenotencontact. Tijdens het onderzoek kwam naar voren dat de doelgroep graag zo'n plek of ruimte willen hebben. Een digitale ontmoetingsplek is iets wat hoog op het verlanglijstje staat van jong geadopteerden. De jongeren die mee werken aan het onderzoek, hebben zelf het initiatief genomen om een hyves pagina en een internetpagina te realiseren. Een aantal hebben het voortouw genomen en beide sites zijn inmiddels in de lucht. De pagina's worden beheerd door de geadopteerden zelf.

Uit hoofdstuk vier blijkt tevens behoefte te zijn aan een plek waar ze met eventuele problemen kunnen komen en over adoptiegerelateerde thema's kunnen praten met elkaar en onder begeleiding van hulpverleners die kennis hebben van adoptieproblematiek.

De jong geadopteerden die mee werken aan het onderzoek willen beide mogelijkheden realiseren; ze zijn enthousiast en willen aan de slag. Het gegeven dat ze direct een digitale ontmoetingsplek wilden realiseren, laat zien dat ze betrokken zijn en actief ermee bezig willen zijn.

De projectgroep is iets dòòr en vòòr geadopteerde jongeren. Iets wat perfect aansluit bij de behoefte van jongeren dat zij betrokken willen worden bij de hulpverlening, er wat over te zeggen willen hebben, serieus genomen worden, actief mee kunnen denken bij de totstandkoming van een aanbod en persoonlijk benaderd en op de hoogte kunnen worden gehouden van het aanbod.

Uit hoofdstuk vier blijkt dat de jong geadopteerden met thema bijeenkomsten willen werken, waarbij de projectgroep voorafgaand aan de bijeenkomst beslist welke thema's aan bod zullen komen. Het lijkt dus belangrijk te zijn dat er per thema verschillende werkvormen worden ontwikkeld die in de bijeenkomsten kunnen worden gebruikt.

De projectgroep werkt verder aan het concretiseren van een eerste bijeenkomst. Deze eerste bijeenkomst zal onder andere als doel hebben dat de geadopteerden die er die bijeenkomst aanwezig zijn, gevraagd worden naar hun wensen en behoeften. Dit zal gebeuren middels een vragenlijst die elke bezoeker van de bijeenkomst dient in te vullen. Op deze manier willen de jong geadopteerden, Pactum en de Fiom meer informatie achterhalen om zo het aanbod zoveel mogelijk aan te kunnen laten sluiten. Er zal dus zeer vraaggericht worden gewerkt.

De nadelen die genoemd worden in paragraaf 4.7 zullen verder moeten worden onderzocht door de projectgroep alvorens zij besluit een definitief groepsaanbod neer te zetten.

Hoofdstuk 5

Aandachtspunten bij het werken met jongeren in groepsverband

§ 5.1 Inleiding

De begeleiding aan volwassen geadopteerden is anders dan de begeleiding aan jong geadopteerden. Wat zeggen theorieën en ervaringen over deze verschillen? Waar moeten maatschappelijk werkers op letten bij het begeleiden van een groep jongeren? Welke aandachtspunten zijn van belang?

Deze vragen worden in dit hoofdstuk beantwoord door middel van veldonderzoek met ondersteuning van literatuur. Er zullen tot slot uitgangspunten worden geformuleerd die van belang zijn binnen de uitvoering van de groepshulpverlening aan jong geadopteerden.

§ 5.2 De hulpvraag

De Fiom werkt met zowel volwassen als jong geadopteerden op individueel- en systeemniveau. Uit eigen werkervaring blijkt dat volwassen geadopteerden en duidelijkere hulpvraag hebben dan jong geadopteerden. Volwassenen hebben over het algemeen meer inzicht en bewustzijn in hun eigen beleving en aspecten waar ze in het leven tegen aanlopen.

Vaak wordt de hulpvraag van jonge geadopteerden omschreven als: 'ik heb last van mijn adoptie', 'ik heb allerlei vragen over mijn adoptie en waar ik vandaan kom', 'het loopt thuis niet lekker en mijn ouders denken dat het komt omdat ik geadopteerd ben'. Jongeren voelen of merken dat ze ergens last van hebben en weten vaak moeilijk te omschrijven wat dit voor hen concreet inhoudt. Bewustzijn en inzicht in eigen problematiek is bij jong geadopteerden over het algemeen in mindere mate aanwezig dan bij volwassen geadopteerden.

Wat naar voren is gekomen uit het onderzoek voor dit essay, is dat jongeren niet willen dat hulpverleners de situatie problematiseren. De insteek moet niet zijn dat jongeren problemen hebben, maar dat ze serieus genomen worden, naar ze geluisterd wordt en dat ze ergens terecht kunnen om hun verhaal te doen. Er moet vooral een veilige, gezellige plek zijn waar ze terecht kunnen en als ze wel over hun problemen willen praten, dan moet daar de mogelijkheid en de ruimte voor zijn.

Tijdens het samenzijn en praten over hun adoptie komen de hulpvragen vanzelf, of niet.

§ 5.3 Vorm van onderzoek

Om te onderzoeken welke aandachtspunten van belang zijn in het werken met jongeren, vanuit welke visie is gekozen voor groepswork en wat de rol van de hulpverlener hier in is, is gekozen voor veldonderzoek in de vorm van interviews. Twee hulpverleners die beide ervaring hebben met het werken met jongeren in groepsverband zijn geïnterviewd.

Er is gekozen voor deze vorm van onderzoek, zodat praktijkervaringen vanuit het oogpunt van deskundigen, bekend zouden worden. Literatuur vertelt ons veel en literatuur geeft theorie en kaders aan van waaruit groepswork kan worden verricht en is daarom een waardevolle bron. Maar een minstens even waardevolle bron is de praktijk. Vanuit de praktijk kan men horen hoe de theorie toegepast wordt, wat men daadwerkelijk tegenkomt in het werken met jongeren in groepen en wat belangrijke waarden blijken te zijn in het werken met jongeren in groepen.

Zie bijlage twee voor de interviewvragen.

§ 5.4 Resultaten van het onderzoek

Uit het onderzoek blijkt dat veiligheid in de groep een belangrijk item is. Als hulpverlener zijnde kan je een aandeel hebben in het creëren van veiligheid door overzicht te hebben in wat er in de groep gebeurt, door situaties te beheersen, door rust uit te stralen, door een vertrouwensband op te bouwen (doen wat je zegt), door de jongeren serieus te nemen, grenzen te stellen, de jongeren aan durven te spreken op hun gedrag en aangegeven dat wat in de groep gebeurt of gezegd wordt, ook in de groep blijft.

Het serieus nemen van de jongeren blijkt niet alleen een belangrijk aandachtspunt om veiligheid mee te creëren, maar tevens een aandachtspunt om jongeren gemotiveerd te houden en de ruimte geven om te kunnen leren in een groep.

Een combinatie van flexibel omgaan met het (hulpverlenings)programma en structuur bieden, blijkt tevens een aandachtspunt te zijn in het werken met jongeren in groepsverband. Hulpverleners zouden structuur moeten bieden tijdens de bijeenkomsten om de veiligheid in de groep te waarborgen en opdat de jongeren weten wat hen te wachten staat en binnen welke kaders er gewerkt wordt. Wel moet er ruimte zijn om vragen of situaties die op dat moment spelen onder de jongeren aan bod te kunnen laten komen en moeten opdrachten of oefeningen kunnen worden aangepast aan de behoefte van de jongeren op dat moment.

Uit het onderzoek blijkt dat er wordt gekozen om de groepsmethode toe te passen zodat jongeren herkenning bij elkaar kunnen vinden zodat zij ervaren dat zij geen 'uitzondering' zijn, steun vinden bij elkaar, zich leren te handhaven in een bepaald sociaal verband, elkaar kunnen motiveren en dat zij een oefenplek hebben om eventueel nieuw gedrag uit te proberen. Ook hier speelt het gegeven dat jongeren eerder iets aannemen van leeftijdsgenoten een belangrijke rol. Het blijkt dat de jongeren elkaar graag tips willen geven, elkaar willen helpen en steunen en elkaar aanspreken op elkaars gedrag en complimenten geven.

Tevens komt uit het onderzoek dat je als hulpverlener affiniteit met jongeren zal moeten hebben. De hulpverlener zal het leuk moeten vinden met jongeren te werken en hij zou niet moeten uitdragen dat hij de jongere wil 'heropvoeden'. Dit komt overeen met een artikel uit *Krax, Wat is een goede jeugdwerker? (november 2007)*. Een citaat uit het artikel: "Je moet opletten met 'opvoedend' bezig te willen zijn, of je riskeert het vertrouwen van de jongeren te verliezen".

Als nadeel van het werken in groepsverband wordt genoemd dat men minder op de persoon als individu zou kunnen werken en daardoor een ander tempo of ander niveau aangaan dan dat het individu zou wensen of nodig heeft. Als voordeel komt uit het onderzoek dat binnen het groepswerk de jongeren elkaar kunnen herkennen en erkennen in hun situaties en op deze manier ontdekken dat ze geen uitzondering zijn. Bij individueel werken zou deze erkenning en herkenning in mindere mate, of soms helemaal niet aanwezig zijn.

§ 5.5 Conclusie

Uit hoofdstuk vijf blijkt dat het serieus nemen van de jongeren een belangrijk uitgangspunt zou moeten zijn waarmee veiligheid kan worden gecreëerd. Het serieus nemen van de jongeren in de groep heeft tevens twee andere functies, namelijk: het motiveren van jongeren en ruimte te creëren voor jongeren om te leren van elkaar. Dit sluit aan bij de resultaten van het onderzoek uit hoofdstuk vier, waarin naar voren komt dat jongeren betrokken willen worden bij de hulpverlening en dat ze gehoord willen worden en niet iets opgelegd willen krijgen. Ook sluit dit aan bij de resultaten van het onderzoek in hoofdstuk twee waarin duidelijk wordt dat jongeren eerder iets aannemen van leeftijdsgenoten dan van volwassenen. Wanneer jongeren serieus genomen worden, krijgen zij de ruimte om zelf te ontdekken wat zij zouden willen. Ze worden hierdoor gestimuleerd om met elkaar oplossingen te bedenken, krijgen de ruimte om te ontdekken wat voor hen werkt en kunnen leren vertrouwen op eigen inzicht.

Wat tevens geconcludeerd kan worden uit hoofdstuk vijf is dat het belangrijk is flexibel om te gaan met het (hulpverlenings)programma en tevens structuur te bieden. Er zal dus een combinatie gemaakt moeten worden van vaststaande kaders en flexibiliteit om aan te kunnen sluiten bij de behoefte van de groep op dat moment.

Hoofdstuk 6

Taboes binnen adoptie

§ 6.1 Inleiding

Een geadopteerde kan niet alleen bestaan; betrokken zijn ook de adoptiefouders en de biologische ouders. Deze drie partijen zijn met elkaar verbonden doordat de biologische ouder besloot het kind af te staan, adoptiefouders besloten een kind te adopteren en het kind op een dag in het adoptiegezin is geadopteerd.

Naast dat een adoptie betekenis heeft voor de betrokken mensen individueel en als systeem, kan er ook wat gezegd worden over adoptie op maatschappelijk niveau. Adoptie heeft een plek in de maatschappij en mensen vinden er wat van. Adoptie is omgeven door waarden en normen die heersen in onze maatschappij.

Er bestaan vooroordelen en taboes rondom alle drie de partijen betrokken bij een adoptie. Wat zijn deze taboes en hoe komt het dat deze thema's taboe zijn? Hebben deze taboes een functie? In de volgende paragrafen wordt ingegaan op bovenstaande vragen.

§ 6.2 De definitie van taboe

Volgens van Dale is taboe:

1ta·boe <i>bn</i> ,	verboden erover te spreken of als woord te gebruiken
2ta·boe <i>het, de; o en m -s</i>	iets dat niet gedaan of gezegd mag worden

Het schenden van taboe in een bepaalde cultuur kan leiden tot reputatieschade, sociale uitsluiting of andere vormen van repercussie. Soms kan het schenden van taboe leiden tot rechterlijke vervolging (*wikipedia.org, geraadpleegd op 3 maart 2009*).

Prof. Dr. Mirjam de Bruijn is hoogleraar in de contemporaine geschiedenis en antropologie van West- en Centraal Afrika aan de Universiteit van Leiden en onderzoekster aan het Afrika-Studiecentrum in Leiden. Zij heeft op 31 oktober 2008 een lezing gehouden op de studiedag georganiseerd door Stichting Adoptievoorzieningen. Het thema van deze studiedag was: 'Daar hebben we het niet over, taboes bij afstand en adoptie'.

Een passage uit haar lezing vertelt ons meer over wat taboe is:

'De studie van taboe komt voor in twee tradities: de antropologie en in de psychoanalyse. In de antropologische traditie is een taboe een verbod met een culturele en sociale dimensie; een historisch-culturele ervaring. De uitleg van de psychoanalyst, namelijk dat een taboe een verbod is dat ingegeven is in de mens en verankerd in het onbewuste, kan ook door de antropoloog onderschreven worden in de zin dat een taboe niet bevraagd wordt, het is onderdeel van het bestaan. Er wordt ook niet over gepraat. In de vroege jaren van de antropologie waarin taboe een belangrijk onderwerp van studie was, werd taboe vooral beschreven als een functionele regel in een samenleving. Een taboe had tot doel om bepaalde relaties, die bijvoorbeeld het voortbestaan van de groep in gevaar brachten (zoals incest), onmogelijk te maken.

We kunnen een taboe ook bezien als onderdeel van een manier van de wereld indelen; van een normatief systeem. Een taboe wordt gedeeld door mensen in een samenleving, en is daarmee ook deel van de identiteit van die samenleving en de individuen die daar deel van uitmaken. Daarmee is het een manier om te communiceren over wie wij zijn. Het is ook een manier om te definiëren wie erbij hoort. Dus is het ook een manier om te definiëren wat de regels en normen van de samenleving zijn. Taboes zijn niet vrijblijvend, integendeel, er staat een straf op het overtreden van taboes. Die straf kan zelfs uitsluiting van de samenleving zijn: letterlijk weggaan'.

We zouden kunnen zeggen dat taboe cultuurgebonden is, want cultuur wordt onder andere bepaald door heersende opvattingen, waarden en normen binnen een samenleving. Een taboe wordt bepaald door de denkbeelden die voortkomen uit een specifieke interpretatie van normen en waarden in 'onze', de Nederlandse, samenleving.

§ 6.3 Taboes binnen de adoptiedriehoek

Een geadopteerde, een adoptiefouder en een afstandsouder hebben te maken met taboes. Er zijn dingen waarvan men vindt dat je ze niet mag doen, zeggen, vinden of voelen. Hieronder volgen een aantal voorbeelden van taboes rondom de drie partijen betrokken bij een adoptie (*Adoptietijdschrift, september 2008*).

Taboes rondom geadopteerden

Na een ontmoeting teleurgesteld zijn over de biologische ouders.
De adoptie willen herroepen.
Niet willen gaan zoeken naar biologische ouders, niet nieuwsgierig zijn naar je roots.
Uitspreken dat je zelf nooit een kind zal gaan adopteren.
Je laten onterven.
Helemaal geen problemen ervaren omtrent je adoptie.
Ondankbaar zijn naar de adoptiefouders toe.
Niet houden van je adoptiefouders.

Taboes rondom een adoptiefouder

Spijt heb dat je ooit kinderen hebt geadopteerd
Een adoptiekind die uit het adoptiegezin wordt geplaatst, falen als adoptiefouder.
Meer houden van je ene kind dan je andere kind.
Niet blij zijn met je geadopteerde kind, weerszin voelen tegen je adoptiekind.
Geen kinderen kunnen krijgen.
Een adoptiekind financieel onder toezicht stellen of onterven.

Taboes rondom een afstandsouder

Seksueel verlangen naar je eigen kind. Genetische seksuele aantrekkingskracht (GSA) is een aandachtspunt bij de begeleiding van biologische ouders en geadopteerden die op zoek gaan.
Een kind afstaan. Ook al is het een weloverwogen besluit, het is maatschappelijk niet geaccepteerd.
Geen spijt hebben over het afstaan van een kind.
Na een ontmoeting teleurgesteld zijn over het afgestane kind.
Meerdere kinderen afstaan.

§ 6.4 Het ontstaan en de functie van taboe

Zoals beschreven in de paragraaf 'de definitie van taboe', heeft een taboe een functie; het overtreden van een taboe kan religieuze consequenties hebben. Weliswaar komen wij het in de huidige Nederlandse samenleving minder tegen dat er religieuze consequenties verbonden zijn aan het 'verbreken' van een taboe. Toch bestaan taboes en kan gezegd worden dat het niet gewaardeerd wordt wanneer men zich niet houdt aan normen of 'ongeschreven regels' die voortgevloeid zijn uit heersende waarden binnen een samenleving.

Taboes zijn dingen die men niet doen of waar men niet over spreekt. In veel gevallen wordt een persoon die een taboe 'verbreekt' niet gerechtelijk vervolgd en gestraft. Wel worden deze mensen soms gestraft door hun omgeving; familie, vrienden, kennissen of andere sociale kringen waarin de persoon zich begeeft. Deze sancties kunnen bijvoorbeeld inhouden dat de persoon wordt verstoten,

wordt genegeerd, als afwijkend wordt beschouwd en wordt buitengesloten. De taboe verbreken heeft als consequentie een negatieve stempel opgedrukt krijgen. Deze consequentie en de daarmee samenhangende sanctie(s), zorgen ervoor dat mensen meer geneigd zullen zijn om aan de heersende opvattingen, waarden en normen te willen voldoen en hiermee sociaal wenselijk, gedrag vertonen. Zij willen immers participeren binnen en gewaardeerd worden in de samenleving. De kracht en macht van een taboe kan groot zijn.

De taboes rond afstand en adoptie vinden hun grondslag in het waarden- en normenstelsel in onze samenleving omtrent de ouder-kind relatie. Het idee leeft dat de moeder-kindrelatie onverbreekbaar is.

Prof. Dr. Mirjam de Bruijn stelt: 'afstand doen van je kind of letterlijk het kind op afstand plaatsen, zijn beide omgeven met taboes in onze samenleving. Het mag niet, het betekent dat de zorg voor het kind niet goed is. Het kind hoort binnen familieverband groot te worden, het hoort naar school te gaan, etc. Het kind hoort kind te zijn en daarom beschermd te worden. Wie dat niet doet, behoort gesanctioneerd te worden. In principe is de relatie kind-ouders in onze samenleving vertaald in dichtbij zijn en in de biologische relatie. Het is een taboe deze te doorbreken'.

Onze samenleving is vol van regelingen, die ervoor moeten zorgen dat kinderen bij hun biologische ouders blijven; daar opgroeien en opgevoed worden. Deze regelingen zijn voortgevloeid uit waarden en normen die binnen onze samenleving heersen. De maatschappij vindt deze waarden zo belangrijk, dat er normen opgesteld zijn over hoe ouders hun kind op een goede manier zouden moeten opvoeden. Er zijn onder andere instanties die toezicht houden opdat deze normen gehanteerd worden.

Het gezin en de ouder-kindrelatie is een punt wat hoog op de politieke agenda's staat. Men wil door het hele land centra voor Jeugd en Gezin opzetten, Bureau Jeugdzorg heeft haar handen vol en adoptie binnen Nederland verschuift steeds meer naar een vorm van 'open' adoptie en pleegplaatsingen. Er wordt van alles gedaan om de biologische ouder-kindrelatie in stand te houden en te laten werken; de maatschappij doet haar best om de relatie mogelijk te maken, te bevorderen door hier kader in aan te bieden. Hierin wordt ook gebruik gemaakt van sancties: als je niet goed voor je kind zorgt, dan wordt de ouder uit de ouderlijke macht ontzet.

Dit systeem, waarin de rechten van het kind en de plichten van een ouder zijn vastgelegd, kan worden opgevat als een gedeeld geloof, een gedeeld normatief kader. Dit kader wordt bepaald vanuit een rechtssysteem en het wordt aangenomen universeel te zijn.

Hoofdstuk 7

Uitgangspunten, kaders en een visie

§ 7.1 Inleiding

Uit bovenstaande hoofdstukken zijn een aantal conclusies te trekken. Deze conclusies kunnen geformuleerd worden in uitgangspunten en kaders voor het werken met jong geadopteerden in groepsverband. De uitgangspunten kunnen uiteindelijk gevormd worden tot een visie die ten grondslag kan liggen van een hulpaanbod aan de doelgroep jong geadopteerden.

§ 7.2 Uitgangspunten en kaders

Herkenning en erkenning zijn centrale begrippen voor de persoonlijke ontwikkeling van jong geadopteerden en die door middel van lotgenotencontact, zoals in groepswerk, gestalte kunnen krijgen.

De erkenning voor en herkenning in hun adoptiestatus en voor wie zij zijn als mens, levert de geadopteerde ondersteuning op en vergroot de draagkracht. De ruimte krijgen om de adoptieachtergrond deel uit te laten maken van zijn leven, daarover te communiceren en gezien en gehoord te worden, levert de erkenning op. Het gegeven dat meerdere geadopteerden last ervaren (weliswaar in verschillende mate), levert de herkenning op. Het gevoel van: 'samen staan we sterk' zal de last verlichten en de draagkracht, het zelfvertrouwen en de zelfredzaamheid van de geadopteerde vergroten.

Vraaggestuurd werken is een uitgangspunt van waaruit een groepsaanbod voor jong geadopteerden ontwikkeld en uitgevoerd dient te worden. Het uitwisselen van ervaringen, het contact met leeftijdsgenoten en de focus afhalen van de problemen zijn richtlijnen die in acht moeten worden genomen wil men vraaggestuurd werken.

Er is behoefte aan afwisseling in het programma van het hulpaanbod. Leuke, ontspannende activiteiten zullen aan bod moeten komen, evenals het bespreken van adoptiegerelateerde thema's zoals deze beschreven zijn in hoofdstuk drie.

In het aanbod voor jong geadopteerden staan herkenning en erkenning voor de gevolgen van adoptie voor de geadopteerde centraal, waarbij als middel het uitwisselen van ervaringen in diverse vormen wordt ingezet. Dit is het doel van het aanbod.

Bij de invulling van het programma en het kiezen van de werkvormen, dient ten alle tijden het doel van het aanbod in acht te worden genomen. Het doel van het aanbod schetst de kaders van waaruit het programma van het aanbod ingevuld wordt. Er zullen werkvormen ingezet dienen te worden die aan bovenbeschreven uitgangspunten voldoen, namelijk: lotgenotencontact, erkenning, herkenning, de focus afhalen van problemen en het uitwisselen van ervaringen.

Structuur, kaders en veiligheid binnen de groep kunnen worden behaald door de aanwezigheid van begeleiders (maatschappelijk werkers) en door een gedegen voorbereiding van de themabijeenkomst en het gebruiken van een werkboek van waaruit werkvormen gekozen kunnen worden. Deze drie factoren (structuur, kaders en veiligheid), geven taak en verantwoordelijkheid aan de begeleiders, namelijk: het doel van het aanbod is duidelijk, transparant en wordt bewaakt, de jongeren worden uitgenodigd om persoonlijke ervaringen te delen, de jongeren worden uitgedaagd om elkaar te bevragen, de jongeren nemen elkaar serieus en dienen serieus genomen te worden, er is structuur in het programma, de begeleiders hebben overzicht, de begeleiders bouwen een vertrouwensband op met de jongeren, de begeleiders komen gemaakte afspraken na, de begeleiders stellen grenzen en hebben affiniteit met de doelgroep.

§ 7.3 Een visie

De visie die in dit essay beschreven wordt, is gebaseerd op de uitkomsten van de onderzoeken die zijn gedaan voor dit essay.

Het aanbod van lotgenotencontact in de vorm van groepswork, is essentieel bij de persoonlijke ontwikkeling van jong geadopteerden, ook al is er niet direct een hulpvraag. Herkenning vinden binnen de adoptiestatus zal bijdragen aan het ontindividualiseren van problemen in de persoonlijke situatie van een jong geadopteerde. Erkenning van de adoptiestatus en persoonlijke keuzes in dit proces van erkenning zal bijdragen aan de identiteitsvorming van de geadopteerde. Deze herkenning en erkenning zullen de draagkracht en het zelfvertrouwen van deze doelgroep vergroten.

Erkenning voor hun adoptiestatus en herkenning bij andere geadopteerden heeft een positief effect op het zelfbeeld van de geadopteerde, het zelfvertrouwen wat de geadopteerde heeft en de ervaring dat hij niet de enige is die in dit schuitje zit.

Jongeren nemen eerder iets aan van leeftijdsgenoten dan van volwassenen (met name diens ouders) en de ontwikkeling van de sociale identiteit blijkt belangrijk te zijn in deze leeftijdsfase. Contact met leeftijdsgenoten blijkt uit de onderzochte literatuur daarom belangrijk te zijn.

Vraaggestuurd werken is het uitgangspunt wat gehanteerd dient te worden bij de ontwikkeling en uitvoering van het groepsaanbod. Het veldonderzoek wat gedaan is voor dit essay, onderdeel hoofdstuk vier, illustreert dat het luisteren naar de jongeren en hen serieus nemen een belangrijk uitgangspunt is. De betrokken geadopteerden bij dit onderzoek waren enthousiast, wilden aan de slag, wilden actie ondernemen; ze wilden het iets maken wat van henzelf is. Het gegeven dat jongeren serieus genomen willen worden, betrokken willen zijn bij de inhoudelijke invulling van het programma en dat er naar ze geluisterd wordt, is een essentieel uitgangspunt van waaruit gewerkt moet worden wanneer er een hulpaanbod wordt ontwikkeld. Wordt hier geen of onvoldoende gehoor aan gegeven, dan is de kans reëel dat het hulpaanbod niet aansluit en de jongeren afhaken. Mijn inziens is dit het uitgangspunt en de basishouding van waaruit gehandeld moet worden; aansluiten bij de wensen van de jongeren met daarbij het doel van het aanbod in acht nemen.

Jongeren krijgen een centrale plek in het opzetten, invullen en uitvoeren van het hulpaanbod. De wil, wensen en behoeften van de jongeren zijn leidend.

De begeleiding bestaat uit het in goede banen leiden van dit opzetten en invullen van het hulpaanbod, het bewaken van het doel van het aanbod, het aannemen van een coördinerende rol, een bron van kennis en middelen zijn waar de jongeren gebruik van kunnen maken, het bewaken van het voortbestaan van het hulpaanbod en het bieden van structuur en veiligheid.

Hoofdstuk 8 **Aanbevelingen**

Uit de conclusies van het veld- en literatuuronderzoek zijn een aantal belangrijk items naar voren gekomen, waarvan ik ze wil aanbevelen bij het opzetten van een groepsaanbod voor jong geadopteerd. Hieronder worden deze aanbevelingen genoemd.

Door de doelgroep wordt aangegeven dat zij een open groep zouden willen, met deskundige begeleiding, met een afwisselend programma en dit in de vorm van themabijeenkomsten. Voorop staat het lotgenotencontact, het uitwisselen van ervaringen en het vinden van ondersteuning door middel van erkenning en herkenning.

Gedurende het veldonderzoek is de projectgroep RootSz opgezet. Aanbevelingen voor RootSz zijn om de eerste thema bijeenkomst te evalueren en te besluiten welk pad zij verder willen bewandelen. Hierin zullen de resultaten uit de evaluatieformulieren die de deelnemers hebben ingevuld, moeten worden meegenomen. Tevens zal er onderzocht moeten worden wat de voor- en nadelen zijn van het organiseren van thema bijeenkomsten waarbij elke bijeenkomst een andere deelnemerssamenstelling kan hebben. Voor de nader beschreven voor- en nadelen, zie paragraaf 4.7.

Medewerkers van de Fiom Zwolle en Pactum, zullen een ondersteunende rol in moeten nemen en het voortbestaan van RootSz moeten bewaken. Tevens kunnen zij hen deskundigheid op het gebied van adoptie(problematiek) ter beschikking stellen aan RootSz; zij kunnen hiermee een inhoudelijk aandeel hebben tijdens de thema bijeenkomsten in de toekomst.

Het ondersteunen, samenwerken, begeleiden en toewerken naar een zelfsturend hulpnetwerk zou het uitgangspunt moeten zijn van de begeleidende instantie(s) en zal de visie moeten zijn van waaruit zij werken.

In dit essay komen zowel uit het literatuur- en veldonderzoek duidelijk adoptiegerelateerde thema's aan bod. Dit zijn thema's die binnen de Fiom en literatuur over adoptie bekend zijn. Wat binnen alle thema's naar voren komt, is het belang van dat de geadopteerde de ruimte krijgt en ervaart om zijn adoptieachtergrond deel uit te laten maken van zijn leven. Erkenning krijgen voor zijn adoptiesituatie en alle gedachten, gevoelens en vragen die daarbij kunnen komen, blijkt belangrijk te zijn. De directe omgeving van een geadopteerde kan hierin een aandeel hebben, zo dus ook een lotgenotengroep welke bestaat uit leeftijdsgenoten.

In de bijlage is een verzameling gemaakt van verschillende werkvormen die ingezet kunnen worden om de thema's te bespreken. Deze bundeling van werkvormen is mede tot stand gekomen dankzij Tom Hendriks en Kalina Jager, beide werkzaam als maatschappelijk werkers bij de Fiom Zwolle.

Er zullen themabijeenkomsten georganiseerd worden. Deze themabijeenkomsten zullen elk een eigen thema hebben en zal een combinatie moeten zijn van ontspannend (leuk) en serieus. Voorafgaand aan elke bijeenkomst worden geadopteerden uitgenodigd en is men vrij om die bijeenkomst bij te wonen. Dit heeft als gevolg dat de samenstelling van de deelnemers per bijeenkomst verschillend kan zijn. De werkvormen die gebruikt worden per bijeenkomst, worden bij voorkeur uitgevoerd door een van de geadopteerde die in de organisatie zit.

Wanneer er een hulpaanbod opgezet gaat worden met bovenstaande beschreven visie als richtinggever, dan kan dit mogelijk wrijving geven tussen de belangen van de instelling (Stichting Fiom), de belangen van haar werkers en de belangen van de geadopteerden.

Dit betekent dat werkers en tevens de instelling waarvoor zij werken, het belang van hun organisatie misschien soms los moeten laten om mee te kunnen gaan in de wensen en de belangen van de geadopteerde jongeren. Als discussiepunt wil ik meegeven dat ieder Fiom bureau eerst intern de visie bespreekt en onderzoekt in welke mate de werkers de ruimte kunnen krijgen van Stichting Fiom om middels de visie en uitgangspunten te werken, alvorens men besluit een hulpaanbod op te gaan zetten. Het hulpaanbod zal volgens mijn visie vraaggericht opgezet moeten worden. Een voorwaarde om dit te kunnen realiseren is dat deze visie draagvlak heeft binnen Stichting Fiom en haar werkers. In de plaats van een aanbod te ontwikkelen en kijken of er behoefte aan is, zal moeten worden

gestart met het nader onderzoeken van de behoefte van de doelgroep en zal de doelgroep een centrale plek krijgen bij de ontwikkeling en invulling van het hulpaanbod. Met andere woorden: niet de werkers of het management van Stichting Fiom zal het aanbod moeten bepalen, maar de doelgroep zelf.

LITERATUURLIJST

Geertje van Egmond (2001). *Verbinding verbroken: Adoptie in adolescentie*. Amsterdam: Ambo.

Juffer, F. (2006). *Adoptiekinderen: Opvoeding en gehechtheid in het gezin*. (4^e, geheel herziene druk). Amsterdam: Boom.

Wolfs, R. (2004). *Wereldkind: Praten met je adoptiekind*. (Tweede druk). Amsterdam/Antwerpen: De Prom.

Brodzinsky, D. M. (1997). *Geadopteerd; een leven lang op zoek naar jezelf*. Amsterdam: Ambo.

Eerenbeemt, E. van den & Heusden, A. van (1990). *Balans in beweging. Ivan Boszormenyi-Nagy en zijn visie op individuele en gezinstherapie*. (tiende druk). Haarlem: De Toorts bv.

Delfos, M. F. (2003). *Ontwikkeling in vogelvlucht: Ontwikkeling van kinderen en adolescenten*. (3^e, licht aangevulde druk). Lisse: Swets & Zeitlinger.

Beek, F. van (2006). *Zo willen wij het*. (2^e druk). Amsterdam: uitgeverij SWP.

Mönnink, H. de (2005). *De gereedschapskist van de maatschappelijk werker: Handboek voor multimethodisch maatschappelijk werk*. (2^e, lichtgewijzigde druk). Maarssen: Elsevier gezondheidszorg.

Baarda, De Goede en Teunissen (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. (2^e, geheel herziene druk). Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv.

Steehouder, M., Jansen, J., Maat, K., Staak, J. van der, Vet, D. de, Witteveen, M., Woudstra, E., (1999). *Leren communiceren: Handboek voor mondelinge en schriftelijke communicatie*. (4^e, geheel herziene druk). Groningen: Wolters-Noordhoff.

Dols, R & Gouwens, J (2009). *50 werkvormen voor creatieve sessies. Een schatkist vol ideeën voor bijeenkomsten met resultaat*. (tweede druk). Culemborg: Van Duuren Media bv.

Karreman, M (2008). *Warming-ups & energizers; voor groepen, teams en grote bijeenkomsten*. (zesde druk). Zaltbommel: Uitgeverij Thema.

Adoptietijdschrift: taboes. September 2008.

Studiedag Stichting Adoptievoorzieningen: 'Daar hebben we het niet over, taboes bij afstand en adoptie. 31 oktober 2008.

BIJLAGEN

1. Kaders voor het uitvoeren van het veldonderzoek hoofdstuk vier

Er wordt aangesloten bij een al bestaande groep bestaande uit een vijftal geadopteerden en drie hulpverleners. Deze groep is aan het onderzoeken wat voor hulpaanbod er opgezet zou kunnen worden voor jong geadopteerden.

Tijdens de vergaderingen die deze groep houdt, zullen de volgende onderzoeksvragen aan bod komen en beantwoord worden:

- Welke vorm van hulp zouden de jongeren willen krijgen? (willen zij een groep gaan opzetten, willen zij in contact komen met elkaar via internet of via andere wegen, enzovoorts)
- Wat zouden de doelen van het hulpaanbod moeten zijn?
- Wat zouden zij terug willen zien in het hulpaanbod, wat zou er besproken moeten worden?
- In welke leeftijdscategorie zouden de deelnemers moeten zitten?
- Wat zijn waarden die meegenomen moeten worden bij het opzetten van een hulpaanbod?

Er is ruimte om aandacht te besteden aan onderwerpen die gedurende het verloop van het onderzoek boven tafel komen.

Uitkomsten op de onderzoeksvragen worden genotuleerd en deze notulen worden verspreid onder de deelnemers van het onderzoek.

Nadat er voldoende uitkomsten op de onderzoeksvragen zijn, is het mogelijk dat ik blijf participeren binnen deze al bestaande groep.

2. Interviewvragen voor het veldonderzoek hoofdstuk vijf

Met dit interview wil ik bereiken meer te weten te komen over de volgende punten:

- Waar moeten maatschappelijk werkers op letten bij het begeleiden van een groep jongeren?
- Welke aandachtspunten zijn van belang in het werken met jongeren in groepsverband
- Over welke vaardigheden zou een mw'er moeten beschikken bij het werken met jongeren in groepsverband?

Het doel is dat er inzichten verkregen worden op aandachtspunten bij het werken met jongeren in groepsverband. Dit om deelvraag vier te kunnen onderzoeken.

Werken met jongeren in groepen

Naam:

Functie:

Instelling:

Werkervaring:

De groep(en), methodes en methodieken:

1. Hoe lang werk je met jongeren?
2. Met wat voor groep(en) werk je? En wat is de problematiek?
3. In welke leeftijdscategorie vallen de jongeren met wie je werkt?
4. Is het een gemengde of homogene groep? Een gesloten of open groep? Wat is het aantal bijeenkomsten? En wat is de frequentie?
5. Kan je spreken over vrijwillige hulpverlening of gedwongen?
6. Vanuit welke visie is er gekozen voor het werken met jongeren in groepsverband bij deze problematiek?
7. Volgens welke methoden en methodieken werk jij met deze groep(en) en vanuit welke visie is er voor deze methoden en methodieken gekozen?
8. Waar houd jij rekening mee bij het uitkiezen van de werkvormen voor deze groep(en)?

Het werken met jongeren:

9. Wat is voor jou kenmerkend in het werken met jongeren? Zowel individueel als in groepsverband?
10. Wat zijn volgens jou verschillen in het werken met jongeren in groepsverband en het werken met jongeren individueel?
11. Werk je of heb je ooit gewerkt met groepen volwassenen? Zo ja, wat is voor jou het verschil in het werken met jongeren en het werken met volwassenen in groepsverband? Zo nee, ga door naar vraag 12.
12. Wat zijn volgens jou specifieke aandachtspunten die van belang zijn voor het werken met jongeren in groepsverband?

13. Wat is er nodig vanuit de organisatie om te kunnen werken met jongeren in groepsverband? (denk bijvoorbeeld aan visie ontwikkeling, team ondersteuning, deskundigheid, etc)

De hulpverlener:

14. Wat voor houding zou een hulpverlener moeten aannemen in ten opzichte van de jongeren in de groep? En waarom?
15. Over welke methodisch/technische vaardigheden zou een hulpverlener moeten beschikken die met groepen jongeren werkt?
16. Wat is volgens jou het belangrijkste uitgangspunt in het werken met jongeren in groepsverband?
17. Zijn er nog belangrijke dingen die niet aan bod zijn geweest waarvan je vindt dat ze nog genoemd moeten worden?

3. Werkvormen

Werkvormen

Onderstaande werkvormen zijn in te zetten tijdens de themabijeenkomsten.

De geadopteerden en maatschappelijk werkers kunnen naar eigen behoefte en inschatting het programma per thema inrichten. Hierbij kan rekening worden gehouden met wat leeft in de groep en wat aansluit bij de behoeften van de groepsleden.

Begeleiders van de themabijeenkomst zijn vrij om de werkvorm aan te passen naar eigen wens.

Hoe heet jij eigenlijk? Namenspel

Doelstellingen:

- Namen leren kennen
- Stilstaan bij de persoonlijke betekenis van de naam
- Kennismaken met elkaar's adoptie achtergrond
- Actieve opstelling van de deelnemers

Benodigdheden:

- Voor iedere deelnemer een stoel
- (gekleurde)kaartjes waar de namen op geschreven kunnen worden
- Pennen of stiften

Werkwijze:

- Iedereen schrijft op een kaartje hoe hij heet en zet dit kaartje voor hem neer. Een deelnemer begint met vertellen hoe hij heet en beantwoordt de volgende vragen:
Wat betekent je naam?
Wie heeft je jouw naam gegeven en wat betekent dit voor je?
Ben je vernoemd?
Wat vind je van je naam?
- Vervolgens wijst de deelnemer die net geweest is iemand aan die vervolgens hetzelfde doet.

Variant:

- Er kan voor gekozen worden kan de betekenis van de naam op een creatieve manier te laten uitbeelden, bijvoorbeeld door tekenen, kleurgebruik of een symbool wat meegenomen kan worden.
- Tevens kan er een gesprek of discussie op gang komen welke betekenis een naam voor een geadopteerde kan hebben. Zijn er mensen in de groep de naam die ze gekregen hebben van hun biologische moeder of ouders en deze naam nog steeds dragen? Zijn er ook mensen in de groep die een nieuwe naam hebben gekregen toen ze in het adoptiegezin kwamen? En hoe wordt het verschil beleefd? Hoe belangrijk is jouw naam voor jou? Enzovoorts.

Wie komt van waar?

Doelstellingen:

- Namen leren kennen
- Kennismaken met elkaar's adoptieachtergrond
- Actieve opstelling van de deelnemers
- Uitwisselen over weetjes van het land van herkomst.

Benodigdheden:

- Een wereldkaart (opgehangen aan de muur of liggend op de grond)
- Post-it briefjes (klein)
- Pennen of stiften

Werkwijze:

- De wereldkaart hangt aan de muur of ligt op de grond. Deelnemers worden gevraagd om hun naam, geboorteplaats en geboorteland op een post-it te schrijven.
- Iedere deelnemer plakt, om beurten, zijn post-it op het land van herkomst en vertelt wat over het land (eten, drinken, taal, valuta, gebruiken, klimaat, etc.)

Variant:

- Zijn er meerdere deelnemers afkomstig uit hetzelfde land, dan kan er voor gekozen worden om deze deelnemers groepjes te laten vormen. Men kan in groepsverband vertellen over het land van herkomst.
- Er mogen vragen gesteld worden door de overige deelnemers.

Interview; kennismaking in tweetallen

Doelstellingen:

- elkaar leren kennen
- verdieping in elkaar's adoptieachtergrond
- het vinden van herkenning om het gevoel van verbondenheid te stimuleren

Benodigheden:

- De onderstaande vragen uitgetypt op papier met onder elke vraag voldoende ruimte om de antwoorden te kunnen noteren.
- Pennen of stiften

Werkwijze:

- Met deze oefening kan meer diepgang worden gehaald als de deelnemers elkaar al enigszins kennen.
- De groep wordt zoveel mogelijk in tweetallen verdeeld.
- De tweetallen krijgen ieder een lijstje met vragen mee die ze aan elkaar stellen, als een soort interview en krijgen enige tijd om de interviews bij elkaar af te nemen (10 minuten per persoon).
- Het is handig te antwoorden op te schrijven, want als ze klaar zijn stellen ze elkaar voor aan de groep. De deelnemers stellen niet zichzelf voor, maar de persoon die ze hebben geïnterviewd.

De vragen die gesteld worden zijn:

Hoe oud ben je?

Wat doe je in het dagelijks leven?

Wat zijn je hobby's?

Waar ben je geboren?

Hoe oud was je toen je werd geadopteerd?

Kan je je nog iets herinneren van je geboorteland? Zo ja, wat?

Weet je waarom je bent afgestaan?

Weet je hoe je biologische ouders heten?

Heb je nog biologische broertjes en zusjes?

Hoe oud zijn je adoptiefouders?

Wat doen je ouders in het dagelijks leven?

Heb je nog broers en zusjes?

Zijn zij ook geadopteerd of zijn het biologisch eigen kinderen?

Weet je waarom je ouders jou hebben geadopteerd?

Heb je altijd geweten dat je bent geadopteerd?

Noem twee eigenschappen van jezelf die je leuk vindt.

- De deelnemers komen na 20 minuten terug en stellen per tweetal elkaar voor aan de groep. Er kan voor worden gekozen om het tweetal dat aan de beurt is te laten staan voor de groep.

Variant:**Wat ik leuk vind om te doen is....****Doelstellingen:**

- Elkaar leren kennen zonder dat het over adoptie gaat.
- Actieve opstelling van de deelnemers
- Een speelse sfeer creëren

Benodigheden:

- Voor elke deelnemer een stoel om op te zitten.

Werkwijze:

- Dit is een variant op het spel: ik ga op reis en ik neem mee....
- De deelnemers zitten in een kring. Een deelnemer start met de zin: 'ik ga op reis en ik neem mee....' Op de puntjes wordt iets ingevuld wat te maken heeft met de hobby, vrijetijdsbesteding of passie van die persoon. De persoon naast hem herhaalt de zin en datgene wat de persoon voor hem heeft gezegd en hij voegt zelf iets nieuws toe. Zo wordt de kring afgegaan net zo lang totdat iemand de fout in gaat en iets vergeet op te noemen van een ander.
- Wanneer iemand de fout ingaat, begint deze persoon opnieuw.
- Aan het einde kunnen opvallende hobby's, vrijetijdsbestedingen en passies worden besproken op een informele manier.

Variant:

Eens of oneens... Stellingenspel

Doelstellingen:

- De deelnemers activeren
- De deelnemers stimuleren met elkaar in gesprek te gaan over adoptie
- Taboe onderwerpen aansnijden
- Het vinden van herkenning en erkenning opdat deelnemers zich begrepen kunnen voelen en andere inzichten kunnen horen en zien.

Benodigdheden:

- Drie verschillend gekleurde papieren om de vakken *eens*, *oneens* en *weet niet* aan te kunnen geven.
- Een flap om de stellingen op te zetten
- stoelen en tafels zodanig opgesteld dat gelopen kan worden tussen de vakken.

Werkwijze:

- De ruimte wordt verdeeld in drie vakken: *eens*, *oneens* en *weet niet*.
- De stellingen worden opgeschreven en/of opgelezen door de begeleider. De deelnemers luisteren naar de stellingen en beslissen voor zichzelf of zij het eens of oneens zijn met de stelling. De mogelijkheid weet niet kan gebruikt worden wanneer een deelnemer het echt niet weet.
- Als je de stelling hebt gehoord, er even over nagedacht hebt ga je in het vak staan van eens, oneens of weet niet. Vervolgens vertel je aan elkaar waarom je in dat vak staat. Een van de begeleiders kan meedoen, dit kan stimulerend werken voor de groepsleden.
- De deelnemers kunnen proberen elkaar te overtuigen van hun standpunt.
- Een discussie kan op gang worden gebracht.

Stellingen die gebruikt kunnen worden:

- Ik zou zelf ook een kind adopteren in de toekomst
- Als je geadopteerd bent, ben je nou eenmaal anders
- Het is goed om met regelmaat aan je biologische ouders te denken
- Geadopteerd zijn is iets leuks
- Iedereen mag weten dat ik geadopteerd ben
- Alle geadopteerden krijgen later problemen
- Adoptieouder houden meer van biologisch eigen kinderen dan hun geadopteerde kind(eren)
- Je adoptieouders kan je niet beschouwen als je 'echte' ouders
- Als je geadopteerd bent, wil vroeg of laat wel een keer op zoek naar je biologische ouders
- Adoptie zou verboden moeten worden.
- enzovoorts

Variant:

Je persoonlijke adoptiedriehoek (2 bijeenkomsten)

Doelstellingen:

- Motiveren en stimuleren van de deelnemers om over hun adoptieachtergrond te praten
- (meer) inzicht krijgen in eigen adoptieachtergrond.
- Het vinden van herkenning en erkenning opdat deelnemers zich begrepen kunnen voelen en andere inzichten kunnen horen en zien.
- Het ontindividualiseren van mogelijke problemen in de persoonlijk situatie.

Benodigheden:

- Een flap waarop een adoptiedriehoek is te tekenen als voorbeeld
- Per deelnemer een flap
- Gekleurde stiften
- Grote tafels om aan te zitten

Werkwijze:

- De begeleider legt het begrip adoptiedriehoek uit en tekent een voorbeeld op een flap. Zorg voor interactie met de groep door bijvoorbeeld te vragen: Waarom zou het een driehoek zijn? Welke partijen zijn er betrokken bij een adoptie?

- In groepjes van 2 a 3 personen gaan de geadopteerden aan de slag. Ieder krijgt een flap en tekent zijn of haar persoonlijke driehoek.

In de bovenste punt van de driehoek komt de naam en leeftijd van de geadopteerde te staan. Hierbij is het goed om stil te staan bij de mogelijkheid dat sommige geadopteerden een andere naam hebben gekregen van zijn adoptiefouders. Wat willen zij met de naam die zij gekregen hebben van biologische ouders? Willen ze de naam terug laten komen op de tekening? En zo ja, waar?

In de rechterhoek komen de in ieder geval de namen en leeftijden (voor zover bekend) van de biologische familie. Zoveel mogelijk als de geadopteerde weet. Hebben ze nog broers en zussen, is de biologische vader in beeld? Weten ze nog meer over biologische familie, bijvoorbeeld wat voor werk ze deden? Dit alles kan erbij worden gezet.

In de linkerhoek komen de namen en leeftijden van het adoptiegezin te staan. Ook hierbij kan worden gezet wat voor werk ze doen en waar ze wonen.

Binnen in de dichte driehoek kan de geadopteerden woorden zetten die bij hem opkomen als ze aan de adoptie denken, bijvoorbeeld boosheid, verdriet, dankbaar zijn, onbegrip, trots, land van herkomst, etc. Eventueel kunnen de woorden kracht bijgezet worden doormiddel van kleurgebruik of het tekenen van smiley's. Land van herkomst met een ☺ ziet er anders uit dan een land van herkomst met een ☹.

- De begeleider(s) lopen rond en helpen eventueel in de groepjes.

- Wanneer iedereen zijn tekening af heeft, kan deze worden gepresenteerd aan de groep. Er kan afgesproken worden of de andere groepsleden vragen over mogen stellen.

Variant:

- Om tijd te winnen kan men ook afspreken dat iedereen zijn adoptiedriehoek thuis maakt en meeneemt voor de volgende keer en dan de tekeningen gepresenteerd worden. Het is dan wel van belang dat de adoptiedriehoek volledig wordt uitgelegd en de huiswerkopdracht duidelijk is.

Anders omdat ik ben geadopteerd?

Doelstelling:

- Het vinden van herkenning en erkenning opdat deelnemers zich begrepen kunnen voelen en andere inzichten kunnen horen en zien.
- Bewust worden van persoonlijke beleving van het geadopteerd zijn.
- Het ontindividualiseren van mogelijke problemen in de persoonlijke situatie.
- Bewustwording dat je meer bent dan een geadopteerde.

Benodigheden:

- Voor elke deelnemer een stoel en eventueel tafels om aan te zitten
- Voor elke deelnemer een A3 vel en een stift

Werkwijze:

- De deelnemers zitten in een kring. De begeleider introduceert het thema en vertelt over adoptie en hoe het kan dat een geadopteerde zich anders voelt.
- De begeleider start met een stelling om een plenair gesprek op gang te brengen. Een voorbeeldstelling: 'als je geadopteerd bent, ben je gewoon anders'. De deelnemers kunnen op deze stelling reageren en stellen vragen aan elkaar.
- Om het plenaire gesprek op gang te houden, stelt de begeleider vragen en mengt zich in het gesprek om nieuwe prikkels te geven aan de deelnemers. Onderwerpen die ingebracht kunnen worden door de begeleider: hoe anders voelen de deelnemers zich? Wat is dat precies, 'anders voelen'? Wat maakt jou zo anders dan een jongere van dezelfde leeftijd die niet geadopteerd is? Enzovoorts.
- Naast het gegeven dat je geadopteerd bent, ben je ook een jongere met je eigen karakter, je eigen hobby's, eigen passies, eigen eigenschappen, je eigen mening en je eigen gektes.
- Na het plenaire gesprek krijgt elke deelnemer een A3 papier. In het midden van dit vel schrijft de deelnemer zijn naam. Vervolgens maakt iedere deelnemer voor zich een associatiespin met woorden die aangeven wie hij is. De deelnemers worden gevraagd om voor zichzelf op te schrijven wat hun maakt, wie ze zijn. Welke eigenschappen passen bij mij? Welke hobby's en passies heb ik? Hoe zou ik mijzelf omschrijven? Hoe denk je dat jouw moeder/vader/vriendje/vriendinnetje jou zou omschrijven?
- Als iedere deelnemer klaar is, wordt de groep in subgroepjes van maximaal 4 verdeeld. Elk groepje kan zo mogelijk in een andere ruimte plaatsnemen. In de subgroepjes gaan de deelnemers om beurten hun persoonlijke 'spin' laten zien en krijgen de vraag mee: 'wat van wat je allemaal hebt opgeschreven is volgens jou absoluut adoptie-gebonden'? In de groep kunnen de deelnemers elkaar bevragen hierover. De begeleider loopt rond van groepje naar groepje en helpt zondig de groepjes verder.
- De deelnemers komen terug in de groep en plenair worden kort de bevindingen besproken. De begeleider kan uitleggen en toelichten dat je als jongere zijnde je eigen eigenschappen, je eigen karakter, je eigen mening, je eigen voorkeuren, hobby's, passies, enzovoorts hebt, of je nou bent geadopteerd of niet. Tevens hoeft geadopteerd zijn geen belemmering te zijn, het kan ook een kracht zijn. Zo kan bijvoorbeeld een geadopteerde uit Colombia helemaal weg zijn van salsa dansen.

Variant:

- Als er een klein aantal deelnemers is, kan er voor worden gekozen om alles plenair te doen.
- Wanneer de begeleider niet geadopteerd is, kan deze vertellen over hoe hij was als jongere en dat ook hij onzekerheden en angsten heeft (gehad) en dat hij zich mogelijk ook anders heeft gevoeld.

Grabbelton met Kut-vragen**Doelstellingen:**

- Het vinden van herkenning en erkenning opdat deelnemers zich begrepen kunnen voelen en andere inzichten kunnen horen en zien.
- Bewust worden van persoonlijke beleving van het geadopteerd zijn.
- Het ontindividualiseren van mogelijke problemen in de persoonlijke situatie.
- Leren omgaan met reacties vanuit de omgeving en jouw eigen grenzen hierin.

Benodigheden:

- Voor iedere deelnemer een papier en een pen
- Een grabbelton (een doos, een pot, een grote vaas of iets dergelijks wat kan dienen als grabbelton)

Werkwijze:

- De begeleider introduceert het thema. Een ieder heeft wel eens te maken gehad met vragen of opmerkingen waarvan hij dacht: 'dit kan je echt niet vragen of zeggen...'. Of waarvan je ze onbeschoft of ongepast vond, soms zelf discriminerende opmerkingen. De opmerkingen of vragen moeten te maken hebben met het geadopteerd zijn.
- Elke deelnemer schrijft voor zichzelf deze vragen en opmerkingen op die hij te horen heeft gekregen (minimaal 2). De begeleider gaat rond met de grabbelton en vraagt iedere deelnemer het briefje op te vouwen en in de grabbelton te deponeren. De briefjes kunnen anoniem worden ingeleverd, dit kan het makkelijk maken om met elkaar erover in gesprek te gaan.
- De begeleider trekt een briefje uit de grabbelton en leest de vragen en opmerkingen die erop staan voor. Per vraag en/of opmerking wordt er gereageerd uit de groep. De nadruk ligt op het bespreken hoe je om kan gaan met zo'n vraag of opmerking. Hoe zou je reageren of hoe zou je willen reageren? Geef je antwoord, negeer je de vraag, zeg je het wanneer je de vraag of opmerking ongepast vindt? Enzovoorts.
- De deelnemers worden uitgenodigd om op elkaar te reageren. Op deze manier kunnen er verschillende zienswijzen boven tafel komen en kunnen deelnemers van elkaar leren.

Variant:

- Om een spelelement toe te voegen aan deze werkvorm, kan ervoor worden gekozen om de deelnemers wel hun naam te laten noteren op de briefjes. De naam van de deelnemer wordt niet opgelezen tijdens de besprekronde. Aan het einde van de besprekronde, kiest de begeleider of kiezen de deelnemers zelf de vraag of opmerking waarvan zij vinden dat het de ergste is die je kan krijgen. De winnaar krijgt een prijs (bijvoorbeeld een cadeaubon, een exemplaar van het adoptietijdschrift, de vraag of opmerking ingelijst in de groepsruimte). Van tevoren moet duidelijk worden dat de winnaar niet anoniem blijft. Er kan gecheckt worden bij de deelnemers of ze dit akkoord vinden.

In gesprek met een adoptiefouder, afstandsouder of een geadopteerde

Doelstellingen:

- Inleven in een bij adoptie betrokken partij om zo mogelijk begrip te creëren voor elkaar.
- Gelegenheid bieden vragen te stellen aan adoptiefouders die deelnemers liever niet stellen aan de eigen adoptiefouders.
- Het ontindividualiseren van mogelijke problemen in de persoonlijke situatie.
- Het vinden van herkenning en erkenning opdat deelnemers zich begrepen kunnen voelen en andere inzichten kunnen horen en zien.
- Het bespreekbaar maken van taboe onderwerpen

Benodigheden:

- Er worden voor deze werkvorm een of twee adoptiefouders uitgenodigd die geen familie banden hebben met de deelnemers.
- Voor elke deelnemer een papier en een pen

Werkwijze:

- Belangrijk is dat de groep achter deze oefening staat. Willen de deelnemers in gesprek met een adoptiefouder? Dat is een vraag die voordat deze werkvorm wordt toegepast, zal moeten worden besproken met de deelnemers. Wanneer deelnemers worden geconfronteerd met een adoptiefouder terwijl ze dit niet willen en het van tevoren niet weten, kan deze werkvorm meer schaden dan iets constructiefs opleveren. Een taak van de begeleider hierin is tevens het in kunnen schatten van de toegevoegde waarde van deze werkvorm voor de aanwezige deelnemers.
- De begeleider nodigt een adoptiefouder uit die wil en kan vertellen in deze groep. De adoptiefouder zal bereid moeten zijn om persoonlijke vragen te beantwoorden over het hoe, wat, waar en waarom rondom het gegeven dat hij heeft geadopteerd. Gewenst is dat de adoptiefouder affiniteit heeft met de doelgroep en enige kennis heeft van adoptieproblematiek.
- De begeleider introduceert de gast (adoptiefouder) en de adoptiefouder stelt zichzelf voor. Daarbij kan worden verteld wat de adoptiefouder heeft doen besluiten om mee te willen werken. Tevens kan door de begeleider worden uitgelegd dat ook de adoptiefouder grenzen heeft en sommige vragen misschien niet kan of wil beantwoorden.
- De deelnemers stellen zich kort voor aan de adoptiefouder en mogen daarna vragen gaan stellen aan hem. De deelnemers kunnen eerst een aantal minuten voor zichzelf op papier zetten welke vragen hij zou willen stellen. Dit kunnen vragen zijn die ze bijvoorbeeld niet durven of kunnen stellen aan hun eigen adoptiefouders.
- De adoptiefouder beantwoordt de vragen en er kan een gesprek ontstaan.
- Als de vragen op zijn of de tijd is voorbij, dan kan er worden nabesproken. Hoe was het voor de adoptiefouder om de vragen te ontvangen en te beantwoorden? Hoe was het voor de deelnemers om de vragen te stellen en antwoord te krijgen?
- De deelnemers en de adoptiefouders krijgen alleen de vraag: 'wat is je het meest bijgebleven van wat je vandaag hebt gehoord? Dus wat neem je mee naar huis?

Variant:

- De deelnemers schrijven van te voren de vragen op het papier en leveren deze in bij de begeleider. De deelnemers leveren de briefjes anoniem in. De begeleider leest een voor een de briefjes op en de adoptiefouder beantwoordt de vragen.
- Deze werkvorm kan tevens worden ingevuld met een afstandsouder of een geadopteerde van oudere leeftijd dan de deelnemers. Het is gewenst om een geadopteerde uit te nodigen die adoptieproblematiek ervaren heeft, momenteel een stabiel leven heeft en in staat is om te kunnen en willen vertellen over zijn adoptieachtergrond.

Muziek, afbeeldingen en voorwerpen uit land van herkomst**Doelstellingen:**

- Ontdekken van land van herkomst en roots
- Het op een creatieve manier bespreekbaar maken van eigen roots

Benodigheden:

- Voordat deze werkvorm wordt ingezet, worden de deelnemers op de hoogte gesteld van de opdracht en dat ze iets mee moeten nemen voor de volgende keer.

Werkwijze:

- Iedere deelnemer neemt muziek, een voorwerp of een afbeelding mee afkomstig uit het land van herkomst.
- Om beurten vertelt de deelnemer wat hij meegenomen heeft, wat het is en welke betekenis het heeft voor de deelnemer.
- Er mogen vragen gesteld worden door de andere deelnemers en door de begeleider.
- Er kan een gesprek op gang komen over afkomst en roots.

Variant:

- De deelnemers leggen aan het begin van de bijeenkomst hun meegenomen muziek, voorwerp of afbeelding neer in het midden van een gevormde kring. Om beurten pakt een deelnemer iets van de stapel (niet dat wat van hemzelf is) en bekijkt het. Dan vertelt hij aan de groep wat hij vast heeft en de groep moet proberen te raden uit welk land het komt. De persoon die het voorwerp heeft meegenomen zegt niks, totdat het juiste antwoord is gegeven of wanneer de andere deelnemers niet tot een juist antwoord kunnen komen. De persoon van wie het voorwerp was, neemt de beurt over en zo gaat het verder tot alle voorwerpen zijn geweest.
- Er kan van alles meegenomen worden afkomstig uit het land van herkomst. In deze werkvorm is gekozen voor muziek, afbeeldingen en voorwerpen. Men mag creatief zijn! (denk aan ansichtkaarten, plaatjes, ingrediënten, eten, kleding, een filmfragment, een artikel, enzovoorts).

Wel of niet zoeken

Doelstellingen:

- Oriënteren op het wel of niet op zoek gaan naar de biologische ouders
- Oriënteren op het wel of niet bezoeken van het land van herkomst (rootsreis)
- Het vinden van herkenning en erkenning opdat deelnemers zich begrepen kunnen voelen en andere inzichten kunnen horen en zien.
- Het ontindividualiseren van mogelijke problemen in de persoonlijke situatie.
- Taboe onderwerpen bespreekbaar maken.

Benodigheden:

- Een geschikte video of dvd die gaat over zoeken en/of een rootsreis maken (aflevering van Spoorloos, een documentaire/reportage, enzovoorts).
- Een ruimte met televisie, afspeelapparatuur en stoelen voor de deelnemers.

Werkwijze:

- Er wordt gezamenlijk naar de film gekeken. Na afloop mogen de deelnemers reageren op wat ze gezien hebben. Wat viel je op? Wat vond je goed? Wat sprak je aan? Wat vind je ervan? Wat vond je niet goed? Enzovoorts. Er ontstaat een plenair gesprek over wat ze gezien hebben.
- De vraag: ga je wel of niet zoeken? wordt gesteld door de begeleider. De deelnemers mogen reageren op deze vraag, elkaar erover bevragen en er ontstaat een gesprek/discussie over het wel of niet gaan zoeken.
- De begeleider vat het gesprek en haalt de hoofdpunten eruit.
- Op dit thema kan uitgebreider in worden gegaan door vragen te stellen als: Wat zijn voordelen van gaan zoeken? Wat zijn er nadelen van? Wat heb je nodig om je voor te bereiden op een zoekactie? Wat zijn de voordelen van een rootsreis maken, wat levert het je op? Wat zijn nadelen ervan? Wat heb je nodig om een rootsreis te maken? Enzovoorts.
- het is mogelijk dat er onder de deelnemers mensen aanwezig zijn die een rootsreis hebben gemaakt en/of die hebben gezocht en mogelijk ook gevonden. Hier dient rekening mee worden gehouden tijdens de werkvorm en mogelijk kan deze persoon vertellen over zijn persoonlijke ervaring.

Variant:

- Tijdens het kijken van de film, krijgen de deelnemers de opdracht om op te schrijven wat hen opvalt, wat hen aanspreekt, wat hen niet aanspreekt en wat ze van de film vonden.

Artikelen gebruiken

Doelstellingen:

- Het vinden van herkenning en erkenning opdat deelnemers zich begrepen kunnen voelen en andere inzichten kunnen lezen.
- Het ontindividualiseren van mogelijke problemen in de persoonlijke situatie.

Benodigheden:

- diverse artikelen uit het adoptietijdschrift of andere adoptiegerelateerde artikelen uit tijdschriften of kranten.

Werkwijze:

- Een artikel wordt gekopieerd en aan alle deelnemers uitgedeeld bij aanvang van de bijeenkomst.
- In tweetallen wordt de groep opgedeeld en lezen zij het artikel door. Zij krijgen de opdracht mee om te noteren wat hen opvalt aan het artikel, waar zijn ze het mee eens en waar zijn zij het niet mee eens?
- Na ongeveer 20 minuten (afhankelijk van hoe lang het artikel is en hoeveel vragen de deelnemers hebben meegekregen), worden de uitkomsten plenair besproken.
- Tijdens de bespreking is er ruimte voor vragen stellen aan elkaar en discussie.

Variant:

- Een artikel kan ook meegegeven worden na afloop van een bijeenkomst, ter verdieping op het besproken thema.